

KENYA

ÜLKE RAPORU

Hazırlayan : **Musa GLKAYA**
Ankara - April, 2011

T.C. Bařbakanlık
Dış Ticaret Müsteşarlığı
İHRACATI GELİŞTİRME ETÜD MERKEZİ

Temel Sosyal ve Ekonomik Göstergeler

Temel Sosyal Göstergeler

Nüfus	39,8 milyon kişi (2009, tahmin, EIU)
Dil	İngilizce (resmi), Kiswahili (resmi), çeşitli yerel diller
Din	Protestan % 38, Katolik %28, yerel inanışlar %24, Müslüman %9
Başkent	Nairobi
Yüzölçümü	569.259 km ²
Başlıca Şehirleri (Nüfus 1000)	Nairobi (1,4 milyon), Mombasa (465bin), Kisumu (185 bin), Nakuru (163 bin)
Devlet Başkanı	Mwai KIBAKI
Etnik Yapı	Kikuyu %21, Luhya %14, Luo %13, Kalenjin %11, Kamba %11, Kisii %6, Meru %6, diğer Afrika %15, Asy-Avr- Arap %1

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Kenya Country Report 2010, CIA-The World Factbook

Temel Ekonomik Göstergeler

	2006a	2007a	2008a	2009b	2010c	2011c
GSYİH (milyar dolar)	22,7	27,5	29,1	31,9	34,5	37,1
Reel büyüme (%)	6,1	7,0	1,7	2,0	3,4	5,3
Kişi başına GSYİH d (dolar)	1.462	1.568	1.586	1.596	1.630	1.694
Tüketici enflasyonu (%)	15,6	9,6	27,7	16,9	6,2	6,0
Döviz kuru (Kenya Şilini: 1 \$)	69,40	62,68	77,71	76,00	78,00	81,00
İhracat (fob-milyon dolar)	3.502	4.132	5.040	4.471	5.047	5.509
İthalat (fob- milyon dolar)	6.768	8.388	10.689	9.031	9.708	10.641
Cari işlemler dengesi (milyon dolar)	-526	-1.134	-1.978	-1.579	-1.663	-1.911
Dış borç (milyon dolar)	6.534	7.355	7.847	8.143	8.435	8.631

a Tahmin, b Gerçekleşen, c Projeksiyon, d EIU Tahini

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Kenya Country Report 2010, CIA-The World Factbook

Üyesi Olduğu Uluslararası Kuruluşlar

ACP, AfDB, C, EADB, ECA, FAO, G-15, G-77, IAEA, IBRD, ICAO, ICCT (imza), ICFTU, ICRM, IDA, IFAD, IFC, IFRCS, IGAD, ILO, IMF, IMO, Interpol, IOC, IOM, ISO, ITU, MINURSO, MONUC, OPCW, UN, UNAMSIL, UNCTAD, UNESCO, UNIDO, UNIKOM, UNMIBH, UNMIK, UNMISSET, UNMOP, UNU, UPU, WCO, WHO, WIPO, WMO, WTO

Genel Bilgiler

Coğrafi Konum

Kenya; kuzeyde Etiyopya, kuzeybatıda Sudan, batıda Uganda, güneyde Tanzanya ve kuzeydoğuda Somali ile komşudur. Komşu ülkeler ile sınır uzunlukları; Etiyopya 861 km, Somali 682 km, Sudan 232 km, Tanzanya 769 km ve Uganda 933 km şeklindedir. Doğusundan Hint Okyanusu ile denize çıkışı vardır.

İklim, rakıma bağlı olarak değişiklik göstermekle birlikte, kıyı kesimleri sıcak ve rutubetli, 20°C-32°C arasında iken, deniz seviyesinden yükselen bölgelerde sıcaklık düşmektedir. Kuzey kesimi kurak olan ülkenin diğer bölgeleri ortalamanın üzerinde yağış alır.

Siyasi ve İdari Yapı

Bağımsızlığını 12 Aralık 1963 İngilizler'den alan Kenya cumhuriyet ile yönetilmekte ve parlamentoda seçimle gelen 188 milletvekilinin yanı sıra 12 adet Cumhurbaşkanı tarafından atanan kontenjan milletvekilliği vardır.

27 Aralık 2002 seçimlerinde 24 yıldır ülkeyi yöneten Daniel Arap MOI dönemi Mwai KIBAKI'nın seçilmesi ile son bulmuştur. Aralık 2007'de yapılan seçimler sonrası ise Kenya Mwai KIBAKI yeniden Devlet Başkanı olarak seçilmiş olmakla birlikte başlıca rakibi Raila Odinga ile koalisyon hükümeti kurmuş ve Odinga da Başbakan olarak yönetimde yer almıştır. İki ana partinin liderleri arasında parlamentodaki güç dağılımı konusundaki rekabetin önümüzdeki dönemde beklenen reformları etkileyebileceği belirtilmektedir.

Seçimler sonrasında yaşanan gerginlik büyük koalisyonun kurulmuş olması ile nispeten yatışmış olmakla birlikte üst komisyonlar tarafından ihallerin oluşturulması devam etmekte ve Kofi Annan bu soruşturmada rol oynamaktadır. Ayrıca Odinga'nın yolsuzluk üzerine bir bakanı görevden alıp soruşturma yürütmesi de ülkede siyasi alanda ciddi ve gergin konuların yaşandığını ortaya koymakta ve ülkede orta vadede politik risklerin sürdüğü şeklinde yorumlanmaktadır.

Bölgede siyasi açıdan istikrarlı bir Kenya hükümeti bulunuyor olması oldukça önemli bir konu olarak değerlendirilmekte ve bölgenin yerel iş dünyası, ulaşım ağı ve dünya ticareti ile bütünleşmesinde başlıca rol oynayacağı kanaati hakimdir. Kenya'nın askeri konuda ABD ile yakınlığının yanısıra yine uluslar arası platformda bölgede önemli konumda olan diğer ülkelerden Çin, Hindistan ve Güney Afrika Cumhuriyeti ile ilişkilerini de iyi seviyede tutma gayretinde olacağı beklenmektedir. Ülkenin kuzeyinde Somali'de mevcut siyasi gerginliklerin ise Kenya için önemli dış mesele anlamına gelecek mahiyet kazanması da önemli sayılacak kaygılar arasında yer almaktadır.

Nüfus ve İşgücü Yapısı

Yakın geçmişe kadar Kenya nüfusu dünyada en fazla artan ülkelerden birisi olmakla birlikte artış oranı; 1975-1984 yıllarında %3,8, 1985-1994 yılları arasında %3,1 ve 1995-2002 yılları arasında ise %2,3'e düşmüştür. Aile planlaması kampanyaları başarılı olmakla birlikte 1999 yılında ulusal felaket olarak ilan edilen HIV/AIDS de önemli etki yapmıştır. EIU verilerine göre Kenya'nın nüfusu; 2008 yılında 38,8 milyon kişi olarak gerçekleşmiş ve 2009 yılı için de 39,8 milyon kişi olarak tahmin edilmektedir.

Kenya'nın nüfusu büyük ölçüde merkezde ve tarım bakımından daha verimli alanları kapsayan batı bölgelerde yoğunlaşmıştır. Bir liman kenti olan Mombasa, Doğu Afrika'nın en önemli liman-şehirlerinden birisidir. Kenya'da aynı zamanda çok çeşitli kabileler mevcut olup, bunların en önemlileri şunlardır: Kikuyu (%21), Luhya (%14), Luo (13), Kalenjin (%11) ve Kamba (%11).

Yaş Grubuna Göre Nüfus İstatistikleri

0-14 yaş	42,3% (erkek 8.300.393 / bayan 8.181.898)
15-64 yaş	55,1% (erkek 10,784,119 / bayan 10.702.999)
65 yaş ve üzeri	2,6% (erkek 470,218 / bayan 563,145)

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report 2010

Kenya'da gelir dağılımında büyük farklılıklar görülmektedir. Nüfusun %20'sini oluşturan en zengin kesim ulusal gelirden %49,1 oranında pay alırken, yine nüfusun %20'sini oluşturan en fakir kesim ise ulusal gelirden ancak %6 oranında pay almaktadır.

Toplam nüfusun %63'ü Hristiyanlardan oluşmakta olup, %24'ü yerel inanışlara sahip ve %9'u da (3,5 milyona yakın) Müslüman olarak ülkede yaşamını sürdürmektedir.

İşgücü ve İstihdam

Kenya'da çalışabilir işgücü sayısı 2009 yılı tahminlerine göre, 17,47 milyon kişi olarak hesaplanmaktadır. İstihdamın %75'i tarım sektöründe ve %25'i de sanayi ve hizmetler sektöründe yer almaktadır. Ülkede kişi başına milli gelir oldukça düşük seviyede ve gelir dağılımında oldukça büyük farklılıklar bulunmakta olup, ülke nüfusunun yarısı yoksulluk sınırının altında gelire sahiptir.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

Kenya'nın maden kaynakları sınırlı olmakla birlikte, zengin bir tarımsal yapıya ve turizm için önemli olan vahşi bir yaşama sahiptir. Ancak, ülke son otuz yıldır ormanların azalması, toprak erozyonu ve endüstriyel kirlenme ile karşı karşıyadır. Önümüzdeki yıllarda en önemli problemlerden biri su kaynaklarındaki azalma olacaktır.

Ormanların aşırı kullanımı ülkenin kereste kaynaklarını son otuz yılda yarı yarıya azaltmıştır. Mevcut arazilerin tarıma ve diğer ekonomik faaliyetlere tahsis edilmesi ülkenin geniş biyolojik çeşitliliğini azaltmaktadır.

Su kaynakları da aşırı kullanım nedeniyle azalmaktadır. Ormanlar bakımından zengin durumda bulunan Kenya, 35 binden fazla hayvan türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Dahil Olduğu Uluslararası Anlaşmalar

Kenya'nın dahil olduğu uluslararası anlaşmalar şunlardır:

Biodiversity, Climate Change, Climate Change-Kyoto Protocol, Desertification, Endangered Species, Hazardous Wastes, Law of the Sea, Marine Dumping, Marine Life Conservation, Ozone Layer Protection, Ship Pollution, Wetlands, Whaling

► Genel Ekonomik Durum

Ekonomik Yapı

Kenya Doğu Afrika'daki en büyük ekonomidir. Kenya bölge içi rekabet ile karşılaşmakta olup, bu rekabet son yıllarda önemli ekonomik büyüme gösteren Uganda ile piyasa ekonomisi yolunda ekonomik reformlar yapan Tanzanya'dan gelmektedir. Ancak, Doğu Afrika Topluluğu (EAC) üyesi bu üç ülke ekonomileri 1 Ocak 2005 tarihli gümrük birliği nedeniyle birbirlerine daha bağımlı hale gelmektedir.

Tarım sektörü 2009 yılı tahminlerine göre GSYİH'nın %21,4'ünü oluşturmaktadır. Tarım doğrudan ve dolaylı olarak istihdamı sağlamaktadır. Kenya'nın verimli tarım alanları ülkenin orta ve batı kısmında yer almaktadır. Hayvancılık ise ülkenin yarı kurak kuzey ve doğu bölgelerinde yoğunlaşmıştır.

Ülkede 2009 yılı tahmini verilerine göre GSYİH içinde sanayinin payı %16,3 ve hizmetlerin payı da %62,3 şeklindedir. Ekonomideki bu yapıda Kenya'nın diğer Afrika ülkelerinin tersine doğal zenginlikleri arasında madenlerden ziyade verimli toprakların bulunması ve turizm sektörünün canlı olması önemli rol oynamaktadır. Hizmetler sektörünün payının büyük oluşunda önemli rolü olan iki alan iletişim ve bankacılık sektörü şeklindedir. Ticaret ve taşımacılık da yine hizmetler sektörüne katkı sağlayan önemli alt sektörlerdir.

Sanayileşme yönetimin önemli hedeflerinden birisi olmakla birlikte, ülke bağımsızlığından beri bu alanda önemli bir ilerleme sağlanamamıştır. Enerji ve su sektörlerinin GSYİH'daki payı %4, madencilik sektörünün GSYİH'daki payı ise %0,5 oranındadır. Sanayi sektörü üç büyük kent olan Nairobi, Mombasa ve Kisumu'da yoğunlaşmıştır. İmalat sanayinde değirmencilik, bira üretimi, süt ve şeker rafinasyonu gibi gıda işleme sanayi ön plandadır. Kenya Mombasa'da rafineri yoluyla petrol ürünleri üretmekte olup, önemli bir çimento üretim kapasitesine de sahiptir. Hizmetler sektöründe ise; ticaret, taşımacılık, turizm ve haberleşme hizmetleri önemli yer tutmaktadır.

Ekonomi Politikaları

Sürekli olmayan reformlar ve borç veren ülkelerle kesintili ilişkiler, 1990'lar ve sonrasında ekonomik performansın potansiyelin altında kalmasına neden olmuştur. Yatırım eksikliği ve hızlı çıkar sağlama ve düzensizlik eğilimi fiziksel altyapıyı zayıflatmıştır. İstihdamı yüksek kamu kesimi de hazineyi tüketmiştir. Yoksulluk artmış, kişi başına gelir düşmüş ve HIV/AIDS bir sağlık problemi olarak ortaya çıkmıştır. Nüfusun %56'lık kısmı günde 1 \$'ın altında gelir ile yaşamaktadır.

Yolsuzluğu önleme konusunda hükümetçe bazı yasal düzenlemeler yapılmasına rağmen, sorun devam etmektedir. Fakat, gelişmelere bağlı olarak International Transparency (IT) uluslararası yolsuzluklar endeksinde "vahim ve geniş çaplı" ülke kategorisinden çıkararak, "yüksek yolsuzluklar"ın olduğu ülke kategorisinde sınıflandırılmaktadır.

Mali konsolidasyon reform programının temel ögesidir. Vergi tabanının genişletilmesi ve gelir idaresinin vergi toplama kapasitesinin artırılması ile faiz ödemeleri ve ücretler kalemindeki harcamaların azaltılması yoluyla gelirlerin artırılması amaçlanmaktadır. Harcamalar sosyal hizmetlere yönlendirilmektedir. Kenya Gelir İdaresi 2005/2006 döneminde vergi gelirlerini arttırmış GSYİH'nın %3,9 oranında açık öngörülmesine rağmen, harcamalardaki azalış ve vergi toplamadaki başarılı sonuç neticesinde GSYİH'nın %0,5'i oranında fazla verilmiştir.

Memur ücretleri harcama kalemi içinde önemli bir yer tutmaktadır. GSYİH'nın %8'ini oluşturmaktadır. Bu harcama kaleminde indirim planlanmaktadır. Reform programında özelleştirme gelirlerinde artış öngörülmektedir. Kenya Hava Yollarının özelleştirmesini müteakiben süreç yavaşlamış bulunmaktadır.

1996 yılında Hazine Merkez Bankasına para politikaları konusunda daha fazla kontrol yetkisini bırakmıştır. Merkez Bankasının amacı kur istikrarını ve düşük enflasyonu sağlamaktır.

Ekonomik Performans

İmalat sanayi Sahra'nın güneyindeki Afrika ülkelerinden gelen ihrac talebi ve artan krediler nedeniyle büyüme göstermiştir. Ancak, imalat sanayi ucuz Asya mallarının rekabetinden, Kenya Şilini'nin değer kazanmasından ve yüksek petrol fiyatlarından olumsuz etkilenmiştir.

Kenya - Ekonomik Göstergeler Projeksiyonu

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
GSYİH (milyar \$)	22,7	27,5	29,1	31,9	34,5	37,1
GSYİH Büyümesi (%)	6,1	7,0	1,7	2,0	3,4	5,3
Enflasyon (% yıl sonu)	15,6	9,6	27,7	16,9	6,2	6,0
Nüfus (milyon)	36,6	37,8	38,8	39,8	40,9	41,9

İhracat (milyon \$)	3.502	4.132	3.040	4.471	3.047	3.503
İthalat (milyon \$)	6.768	8.388	10.689	9.031	9.708	10.641
Carî Denge (milyon \$)	-526	-1.134	-1.978	-1.579	-1.663	-1.911

Kaynak: The Economist Intelligence Unit, Country Report 2010

Vergi idaresinde gerçekleştirilen reformlar sayesinde GSMH'nin % 21,5'u oranında gelir performansı elde edilmiştir. 2005/06 mali yılı GSMH'nin % 3,5'u oranında bütçe açığı ile sona ermiştir. Vergi idaresinde gerçekleştirilen reformlar sayesinde GSMH'nin % 21,5'u oranında gelir performansı elde edilmiştir. 2006/07 mali yılında da tahmini olarak GSMH'nin % 21'i seviyesinde gelir elde edilmiştir. Sağlık ve alt yapıya yapılan harcamalardaki artış nedeniyle, toplam kamu harcamalarının GSMH'nin % 26'sına ulaştığı tahmin edilmektedir. Kenya'nın borcu azalma eğiliminde ve sürdürülebilir niteliktedir. Borçlanmayı etkileyen etmenler, oynak faiz ve büyüme oranına rağmen kontrol altındadır.

Artan gıda ve enerji fiyatları yüzünden, 2006 yılı enflasyonu % 15,6 seviyesinde gerçekleşmiş, 2007 yılında gerçekleşen bol yağış nedeniyle gıda fiyatlarındaki artışın azalacağı, bunun da enflasyon seviyesini aşağı çekeceği beklentisiyle 2007 yılı enflasyonu % 9,6 seviyesinde gerçekleşmiş; uluslararası piyasalarda, çayın ve kesme çiçek fiyatlarının artışı nedeniyle ihracat gelirlerinde artış sağlanmış ancak makine, ulaştırma ekipmanlarının ve petrol ithalatının artması nedeniyle cari açık artmıştır. 2008'de ortalama yıllık enflasyon yüksek gıda ve enerji fiyatları yüzünden % 27,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran, 1994 yılında görülen % 28,8 oranından sonra en yüksek orandır.

Ekonomik büyümenin etkileri turizm, tarım, imalat sanayi, ulaşım, iletişim ve ticaret alanlarında da olumlu yönde hissedilmiş, yatırımcılar, söz konusu sektörlerde 2003 yılı ve öncesinin aksine siyasi müdahale olmadan iş yapabildiklerini beyan etmişlerdir. 2007 yılında, ülkeye gelen turist sayısı 1 milyon bulmuş ve turizm gelirleri ilk kez 1 milyar ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.

Gıda, içecek ve tütün mamülleri en çok etkilenen ürün grupları olup, bu grup 2007 yılında % 9,6 büyürken, 2008'de % 1,7 daralmıştır. Gıda dışı ürünlerde ise 2007 yılında % 5,2 olan büyüme oranı 2008'de % 6,3'e çıkmıştır.

Zirai üretimdeki azalma, birçok gıda maddesinde fiyat artışına neden olmuştur. 2007 yılında 32,5 milyon torba mısır üretimi gerçekleştirilmişken, 2008'de mısır üretimi 26 milyon torbaya düşmüştür. Aynı şekilde buğday üretimi de 2007'de 2,93 milyon tondan, 2008'de 2,37 milyon tona düşmüştür.

2008'de inşaat sektörü % 8,3, eğitim % 5,8, toptan ve perakende ticaret % 5,1, imalat % 3,8, ulaştırma ve haberleşme sektörleri % 3,1 oranında büyürken; otel ve restoran sektörü % 36,1, tarım ve ormancılık sektörü ise % 5,1 oranında küçülmüştür. İnşaat sektöründe 2008'de konuta yapılan kamu harcamaları 3,1 Milyar Ksh'den (46 Milyon ABD Doları) 4,1 Milyar Ksh'ye (56 Milyon ABD Doları) çıkmıştır. 808 km yeni yol yapılmış, yaklaşık 2000 km yolun da durumu iyileştirilmiştir.

Turizm sektörü ise seçim sonrasında yaşanan şiddet olaylarından, siyasi istikrarsızlıktan ve küresel mali krizden çok kötü etkilenmiş; 2007'de 973 Milyon ABD Doları gelir elde edilmişken, 2008'de 722 Milyon ABD Doları gelir elde edilmiştir.

2008'de tarımın hemen her alt sektöründe üretim azalmıştır. 2007'de reel katma değer % 2,2 artmışken, 2008'de yüksek girdi maliyetleri, kötü hava koşulları ve seçim sonrası şiddet olayları nedeni ile reel katma değer % 5,4 azalmıştır.

Çiçek ve bahçecilik ürünleri ihracatı ise miktar bazında % yarım artarak 2007'de 192,2 bin tondan 2008'de 193,1 bin tona çıkmıştır. Ancak, fiyatların düşmesi nedeni ile kesme çiçek ve bahçecilik ürünleri ihracatından kazanılan gelir 2007'de 1 Milyar ABD Dolarından 2008'de 800 Milyon ABD Dolarına düşmüştür.

2007'de 135,1 bin ton balık elde edilmişken, 2008'de 142,5 bin ton balık elde edilmiş; 2007'de 112,3 bin hektar orman alanı oluşturulmuşken, 2008'de 114 bin hektar orman alanı oluşturulmuştur.

Maden üretimi % 14,5 artış ile 2007'de 1350 bin tondan 2008'de 1545,2 bin tona; elde edilen madenlerin değeri de % 76 artış ile 168 Milyon ABD Dolarına ulaşmıştır.

Spekülatif talep, petrol üreten bazı ülkelerdeki istikrarsız jeopolitik durum ve Asya ve Güney Amerika ülkelerinin artan talebi nedeni ile enerji fiyatları 2008'in ilk üç çeyreğinde artmış, ancak 2008'in son çeyreğinde düşme eğilimine girmiştir. Petrol ürünleri için toplam talep, 2007'de 3218,3 bin ton iken 2008'de % 2 artışla 3283 bin tona ulaşmıştır. Ülkeye ithal edilen toplam petrol ürünleri miktarı da % 3 azalarak 2007'de 3691,8 bin tondan 2008'de 3579,7 bin tona düşmüştür.

Kenya'nın çoğu kesiminin yetersiz yağış alması nedeniyle hidroelektrik enerji üretimi 2007'de 3591,5 GWh'den 2008'de 3271,8 GWh'ye düşmüş; bunun sonucunda termal enerjiye bağımlılık artmış ve 2007'de 1735,8 GWh olan termal enerji üretimi 2008'de 2145,4 GWh'ye çıkmıştır.

2007 yılında toplam elektrik üretiminde % 7,3 artış görülmüşken, 2008 yılında artış oranı % 2,1'e düşmüştür. İmalat sektöründe ise; seçim sonrası şiddet olayları nedeniyle üretimin aksaması, ucuz ithal ürünlerin rekabeti, iç ve dış talebin azalması gibi faktörler yüzünden sektördeki reel katma değer artışı 2007'de % 6,5 iken 2008'de % 3,8 olarak gerçekleşmiştir.

Su arzı ile ilgili hizmetlere yapılan kalkınma harcamaları 2007/2008 döneminde 115 Milyon ABD Doları iken 2008/2009 döneminde 145 Milyon ABD Dolarına yükselmiştir.

Ulaştırma ve haberleşme sektörü de seçim sonrası şiddet olayları ve artan benzin fiyatlarından olumsuz yönde etkilenmiş; sektör 2007'de % 15,1 büyürken 2008'de % 3,1 büyümüştür.

Haberleşme ve ulaştırma sektöründe; cep telefonu abone sayısı 9,3 milyondan 12,9 milyona çıkmış, 2 yeni mobil telefon şirketi (Telkom Orange ve Econet) piyasaya girmiş, yeni tescil edilen araç sayısı %

10 aralıkta 2007'de 22000 tona ulaşılmıştır. Demiryolları ile yapılan yük taşımacılığı ise 2007 yılına göre % 23,4 azalarak 2,3 milyar tondan 1,8 milyar tona düşmüştür.

Sosyal hizmetler alanında merkezi hükümet harcamaları 2007/2008 dönemine göre % 7,8 artışla 2,6 Milyar ABD Dolarından, 2,7 Milyar ABD Dolarına çıkmış; 2007'de 485500 kişiye istihdam sağlanmışken 2008'de 467300 kişiye istihdam sağlamıştır. Aylık ortalama ücret ise 2007'de 404 ABD Dolarından 2008'de 414 ABD Dolarına çıkmıştır.

2008'de toplam para arzında % 15,9 artış gerçekleşmiş, toplam yurt içi kredi miktarı ise % 23,3 artış ile 11 Milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

91 günlük hazine bonolarında yıllık faiz oranı 2007'de % 6,87'den 2008'de % 8,59'a; ticari bankaların kredi faiz oranı ise % 13,32'den % 14,80'e çıkmıştır. Ticari bankaların mevduata verdikleri faiz oranı ise 2007'de % 1,67 iken 2008'de % 1,62'ye düşmüştür.

Nairobi Menkul Kıymetler Borsası NSE 20 endeksi ise tüm dünya borsalarına paralel olarak 1924 puan düşerek 2008 Aralık ayını 3531 puanda kapatmıştır.

Dış ticaret açığı ve ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımlardaki azalma nedeni ile ödemeler dengesi, 2007'de 891 Milyon ABD Doları fazla verirken, 2008'de 442 Milyon ABD Doları açık vermiştir. İhracat 2007'de 4,1 Milyar ABD Doları iken, 2008'de 4,7 Milyar ABD Dolarına; ithalat ise 2007'de 9 Milyar ABD Doları iken 2008'de 10,6 Milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

Cari işlemler açığı ise daha da kötüleşerek 2007'de 1,13 Milyar ABD Dolarından 2008'de 1,98 Milyar ABD Dolarına yükselmiştir.

Ekonomide Geleceğe Yönelik Beklentiler

Tüketici fiyat endeksi, 2009 yılı Kasım ayında 141,21 puan olarak gerçekleşmiştir, aylık enflasyon oranı ise Kasım 2009'da yüzde 5 olarak gerçekleşmiştir.

91 günlük hazine bonolarında yıllık faiz oranı yüzde 8,3 artışla yüzde 7,82 seviyesinde; ticari bankaların kredi faiz oranları Kasım ayında yüzde 14,85, ticari bankaların aynı dönemde mevduata verdikleri faiz oranı ise 1,71 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Nairobi Menkul Kıymetler Borsasında NSE 20 endeksi Kasım 2009'da 3189,6 puan seviyesinde, toplam işlem hacmi ise Kasım ayında 4,6 Milyar Ksh olarak gerçekleşmiştir. Nairobi Kahve Borsasında Kasım 2009'da, 1152 MT kahve satılmış; kahvenin kilogram başına ortalama işlem fiyatı Kasım 2009'da 280,56 Ksh olarak gerçekleşmiştir. İşlem gören çay miktarı Ekim 2009'da 22760 MT olarak; Kasım 2009'da ise yüzde 57,6 artışla 35866 MT olarak gerçekleşmiştir.

Şeker üretimi Ekim 2009'da 43967 Mt iken Kasım 2009'da yüzde 10,3 artarak 48504 Mt'ye çıkmıştır. Alkolsüz içecek üretimi ise yüzde 17,8 artarak Eylül 2009'da 31594 MT'ye ulaşmıştır.

İhraç edilen kahve miktarı Eylül 2009'da 4866,3 MT iken Ekim 2009'da yüzde 21,1 azalarak 3837,6 MT'ye; aynı dönemde kahvenin ihraç değeri ise yüzde 25,8 azalarak 1290,8 Milyon Ksh'den 957,7 Milyon Ksh'ye düşmüştür. İhraç edilen çay miktarı Eylül 2009'da 27097 MT iken, Ekim 2009'da yüzde 8,8 azalarak 24716 MT'ye düşmüştür. İhraç edilen bahçecilik ürünleri miktarı ise Kasım ayında 14213 MT olarak gerçekleşmiştir. Ticaret hacmi Ekim ayında yüzde 14,9 azalmışken, Kasım ayında ihracatta gerçekleşen yüzde 5,6 artışın etkisi ile yüzde 0,09 artmıştır.

Toplam elektrik üretimi Kasım 2009'da 565,2 Milyon KWh olarak gerçekleşmiştir. Toplam petrol ürünleri tüketimi ise Ağustos 2009'da 181,5 Bin Mt iken, Eylül 2009'da yüzde 6 artarak 210,3 Bin MT'ye ulaşmıştır.

Ekim 2009 itibarıyla 391 yeni aracın montajı yapılmışken, Kasım 2009'da 464 yeni aracın montajı yapılmış; galvanize levha üretimi de Temmuz 2009'da 17497 MT iken, Ağustos 2009'da yüzde 1,4 azalarak 17253 MT'ye düşmüştür.

Çimento üretimi Ekim ayında 247,8 bin MT iken Kasım ayında yüzde 1,6 artarak 251,8 bin MT'ye ulaşmış; Çimento tüketimi ise Ekim ayında 217,9 bin MT iken Kasım ayında yüzde 0,86 azalarak 216,2 MT'ye düşmüştür.

Sonuç olarak, Kenya ekonomisinin küresel mali kriz ile yüksek enerji ve gıda fiyatlarından olumsuz etkilendiği görülmektedir. Kenyanın çay, kahve ve kesme çiçek gibi önemli ihraç ürünlerinden elde ettiği gelirin yanında turizm geliri de küresel mali kriz nedeniyle azalmış; diğer taraftan, 2007 yılı sonundaki Devlet Başkanlığı seçimlerinden sonra ülke genelinde karşılaşılan şiddet olayları nedeniyle özellikle tarımsal üretim zarar görmüş, evleri yakılıp yıkılan yüz binlerce insan mülteci durumuna düşmüştür.

Son bir yıldır görülmekte olan kuraklık nedeniyle, ülkenin kuzeyinde 5 Milyon civarında insan açlık tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bölgesel Eğilimler

ÜYE OLDUĞU ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Afrika Birliği: (AU)

Afrika Birliği, Afrika Birlik Organizasyonu'nun yerini almış, merkezi Adis Ababada olan bir kuruluş olup, 2001 yılı Mayıs ayında üye ülkelerin 2/3'ünün kurucu yasayı onaylaması ile 2002 yılında kurulmuştur. AU, AB'ni model almış olup parlamento, merkez bankası, tek para birimi, adalet divanı ve yatırım

bankası gibi hedefleri bulunmaktadır. İlk gerçekleştirilmesi Paris Afrika Parlamentosudur. Parlamento ilk toplantısını Ekim ayında yapmış olup, 5 yıl yasama yetkisini kullanmayacaktır. AU ayrıca ortak savunma ile dış ve haberleşme politikalarını öngörmektedir. Günlük işler ise AB Komisyonu örneği AU Komisyonunca sürdürülmektedir.

Kuruluş BM Güvenlik Konseyi gibi Barış ve Güvenlik Konseyi oluşturmuştur. Konsey üye ülkelerdeki soykırım, yönetimin yasal olmayan şekilde değiştirilmesi ve toplu insan hakları ihlallerinde askeri müdahalelerde bulunabilecektir. Kuruluş 2003 yılından beri Burundi iç savaşında gözlemci görevi yapmaktadır. 2004 yılında Sudan'da da görev üstlenilmiştir.

Doğu Afrika Topluluğu: (EAC)

Doğu Afrika Topluluğu (EAC), Kenya, Tanzanya ve Uganda'dan oluşan üç üye ülkeli bölgesel hükümetler arası organizasyondur. EAC resmi olarak 15 Ocak 2001 tarihinde yeniden kurulmuştur. EAC'nin amacı, tarifelerin tedrici olarak azaltılması, emek dolaşımının kolaylaştırılması, ekonomik politikanın uyumu ve para birliğinin sağlanması suretiyle Avrupa Birliği benzeri bir ortak pazar yaratmaktır. Pratikte ilerleme yavaş olmuştur.

Sınır ticaretindeki bazı tarife dışı engellerin kaldırılmasını ve bölgedeki malların özellikleri ve standartlarının uyumunu içeren bazı üç taraflı anlaşmalar yürürlüğe konmuştur. İşbirliği anlaşması imzalandığından beri, Kenya, Uganda ve Tanzanya mali ve parasal politikaların uyumuna çalışmaktadırlar. Bu, çifte vergilendirmenin ve vergiden kaçınmayı önlemeye ilişkin tedbirleri içermektedir.

Ticaret ve yatırımı teşvik etmek için Batı Afrika İş Konseyi kurulmuştur. Avukatlar da Doğu Afrika Hukuk Kurumunu oluşturmuştur. Doğu Afrika Menkul Kıymetler Düzenleme Otoritesi de kurulmuştur. Bu üç ülke enerji, yol ve demiryolu ticareti gibi ortak projelerin içinde yer almaktadırlar.

EAC üyeleri Mart 2004 tarihinde Gümrük Birliği anlaşmasını imzalamışlardır. Bu tüm tarife ve tarife dışı engellerin beş yıl içerisinde kaldırılmasını ve mamül mallar için ortak gümrük tarifesinin %25, ara malları için %10, hammaddeler için sıfıra indirilmesini içermektedir.

Üye ülkeler ortak gümrük tarifesine konu olmayacak hassas ürünleri belirleyebilecektir. Serbest dolaşımda olan mallarda menşee kuralı geçerli olup, %35 oranında yerel girdi şartı aranacaktır. Söz konusu gümrük birliğinin Doğu Avrupa Parlamentosu ve üye ülkeler parlamentolarında onaylanması gerekmektedir. Henüz bu konuda bir gelişme olmamıştır. Bu üç ülke gümrük birliği ile 95 milyon nüfuslu 22 milyar \$ GSYİH'sı olan bir topluluk oluşturmuştur.

Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarı: (Comesa)

Comesa 12 üye ülke ile 1994 Aralık ayında kurulmuştur. Halihazırda 19 üyesi vardır. Bunlar, Angola, Burundi, Komoros, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Cibuti, Mısır, Eritre, Etiyopya, Kenya, Madagaskar, Malavi, Mauritius, Rwanda, Seyşel Adaları (Seychelles), Sudan, Swaziland, Uganda, Zambia ve Zimbabwe'dir. Comesa ülkede 95 milyon nüfusu ve 170 milyar \$'lık GSYİH'ya sahiptir. Lesotho, Mozambik ve Tanzanya 1997 yılında üyelikten çekilmişlerdir. 2003 yılında ise Namibya üyelikten ayrılmıştır.

Comesa'nın temel amacı, üye ülkelerin yapısal ve kurumsal zayıflıklarını ortadan kaldırmak, sürdürülebilir bir gelişme için gerekli politik güvenlik ve istikrarı teşvik etmek ve bölgesel bir blok oluşturmaktır. Bu amaç, tek paraya dayalı parasal birlik ve ortak Merkez Bankası yoluyla gerçekleştirilecektir. Bu amaçla serbest ticaret alanı Ekim 2002'de kurulmuş olup, 2004'ün ortalarına kadar 19 üye bu serbest ticaret alanına katılmıştır.

Üye ülkelerin çoğu tarife indirimine hazır durumda değildir. Diğer bir kısıtlayıcı konu, menşee kurallarıdır. Bu engellerin yanısıra üye ülkeler arasında siyasi gerginlikler de bulunmaktadır. Comesa ticaretin entegrasyonuna yoğunlaşmasına rağmen, yasalarda ve düzenleyici kurallarda birlik olmaması yatırım ve ticaretin önünde engel teşkil etmektedir.

Kalkınmada Hükümetlerarası Otorite:(IGAD)

1986 Ocak ayında kurulmuştur. Altı üyesi vardır. Bunlar, Cibuti, Etiyopya, Kenya, Somali, Sudan ve Uganda'dır. Amacı tarımsal kalkınma ve kuraklığın azaltılması için kaynak aktarımı ve koordinasyonun sağlanmasıdır.

Bölgesel İşbirliği İçin Hint Okyanusu Birliği :(IOR-ARC)

Birliğin anlaşması 1997 yılında Port-Louis, Mauritius'te imzalanmıştır. Amacı, ticaret ve yatırımın serbestleştirilmesi, altyapı ve turizmin geliştirilmesi yoluyla bölgesel ekonomik işbirliğini geliştirmektir. 18 üyesi vardır. Bunlar, Avustralya, Bangladeş, Hindistan, Endonezya, İran, Kenya, Madagaskar, Malezya, Mauritius, Mozambik, Umman, Singapur, Güney Afrika Cumhuriyeti, Sri Lanka, Tanzanya, Tayland ve Birleşik Arap Emirlikleri'dir.

Cotonou Konvansiyonu:

2000 yılı Haziran ayında, 77 tane Afrika, Karayip ve Pasifik ülkesi (ACP ülkeleri), Avrupa Birliği ile tercihli ticari ve yardım bağlarını öneren yeni bir anlaşma imzalamıştır. Cotonou Konvansiyonu, 1975, 1979, ve 1984 yıllarında imzalanan anlaşmaları geçersiz kılan ve 1989 yılında imzalanan Lomé IV'ün yerine yürürlüğe girmiştir. Lomé Kongresiyle aynı olmasına rağmen, Cotonou'nun güçlü bir siyasi yönü vardır. İnsan haklarına saygı, demokratik prensipler ve hukukun üstünlüğü kuralları Lomé IV'ün temel unsurlarıdır. Cotonou anlaşmasıyla birlikte ise ACP ülkeleri, iyi yönetimleri destekleyip, yolsuzluklarla savaşıacaklarını, ve AB'ye yasal olmayan göçü önlemeye çalışacaklarını kabul etmiştir.

Önceki anlaşmalarla, dört tarım ürünü- sığır eti, şeker, muz ve rom(içki)- tarife kotasına tabi olurken, tarımsal veya sanayi ürünleri AB'ye gümrüksüz olarak girmeye başlamıştır. Cotonou Konvansiyonu ile ortaya konan anlaşma, DTÖ'nün kurallarına uygun olmadığı için, bölgesel serbest ticaret anlaşmalarının

imzalanması gerekmektedir. Anlaşmalar ile ülkeler iç pazarlarını giderek artan biçimde AB ürünlerine açacaktır. 2000–2008 döneminde eski tercihli sistemin geçerli olacağı bir geçiş dönemi öngörülmüştür. 33 Afrika ülkesi en az gelişmiş ülke statüsü ile AB'nin GSP sistemine girme seçeneğine sahiptir.

2003 yılında Cancun'da DTÖ ile ACP Ülkeleri karşılıklı işbirliği alanında bir anlaşma imzalamışlardır. Avrupa Kalkınma Fonu (EDF), ACP ülkelerine yapılan Avrupa yardımlarının ana kaynağı olmaya devam edecektir. Yeni konvansiyonla yardımlar yeniden gruplandırılmış olup, ya uzun dönemli gelişme programları desteklenecek ya da özel sektöre kredi sağlanacak veya risk finanse edilmektedir.

Cotonou Kongresi 2003 yılı Nisan ayında 15 Avrupa Birliği üyesi ülke ve 76 ACP ülkesinin (Somali dışında) katılımıyla yürürlüğe girmiştir. Bir ay sonra ise ACP temsilcileri, EDF fonlarının zamanında ve etkin uygulanmasını öngören Brüksel Anlaşması'nı imzalamıştır.

Diğer Traftan, Kenya, 1 Ocak 1995 itibarıyla WTO üyesidir. IMF ve Dünya Bankası ile yakın ilişkileri olan Kenya, özellikle son 10 yıldaki pek çok ulusal projeye Dünya Bankası (IBRD) kanalı ile kaynak temin etmiş ve başarıya ulaştırmıştır.

Sektörler

Tarım ve Hayvancılık

Gıda üretimi iklimsel koşullara göre yıldan yıla farklılık göstermektedir. Ülke aralıklı olarak kuraklık ve sel baskınlarına maruz kalmakta ve gıda ihtiyacı bu duruma göre değişmektedir. Ancak, iyi yıllarda bile ülke temel hububat ürünlerinde kendi kendine yeterli değildir. Sorun mısıra aşırı bağımlı olunması ve kuraklığa dayanıklı darı gibi ürünlere yönelinmemesinden kaynaklanmaktadır.

Çiftçilik ve sığır yetiştiriciliği Kenya'da halen önemli bir ekonomik faaliyettir. Ormançılık ve balıkçılık ile birlikte ücret karşılığı istihdamın %18,1'ini oluşturmaktadır. Diğer taraftan, sektör tarım ürünleri işleme ve geniş kayıtdışı sektör için iş imkanları sağlamaktadır. Ülkede üretilen ürünlerin %50'si üreticinin kendi ihtiyacını karşıladığından ticarete konu olmamaktadır. Bahçecilik ürünleri ve çay en önemli iki ihraç ürünüdür.

Çay üretimi dengeli bir yağmura ihtiyaç gösteren ve hava koşullarına bağlı bir üretim biçimidir. İhracatın en önemli kalemlerinden biridir. Sektörde piyasanın serbestleştirilmesi ve Kenya çay Geliştirme İdaresinin özelleştirilmesi gibi reformlar gerçekleştirilmekle birlikte, sektör yetersiz altyapı ile kurumsal ve idari yapının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlardan zarar görmektedir.

Bahçecilik ürünleri ihracatında hızlı bir artış olup, ihracat kesme çiçek, meyve ve sebze ağırlıklı olarak özellikle Avrupa piyasalarına yapılmaktadır. Kenya Avrupa'nın en önemli kesme çiçek tedarikçisi durumunda olup, 2009 yılı sonunda piyasa payı %38 seviyesine ulaşmıştır. Söz konusu ihracat artışı yabancı yatırımcıları da içeren özel sektör tarafından gerçekleştirilmiştir. Kesme çiçek alanında İsrail ve Hollanda firmalarının yatırımları bulunmaktadır.

Türkiye'den de Antalya bölgesinde Alman ortaklı Floranya şirketi, 2008 yılında Kenya'nın Nevaşa Gölü kenarında 400 bin dönüm üzerine 40 bin dönümlük sera inşa ederek Kentalya firması hayata geçmiştir. 2010'da 270 kişinin çalıştığı Kentalya firması 2009 yılında 55 milyon \$ ciro ile birlikte BA ve ABD'ye 1,5 milyon Euro tutarında kesme çiçek ihracatı gerçekleştirmiştir.

Kenya'nın Tarımsal Üretim İstatistikleri (Miktar : 1000 ton)

	2004	2005	2006	2007	2008
Çay	324,7	328,5	310,6	369,6	345,8
Kahve	48,4	45,2	48,3	53,4	42,0
Şeker Kamışı	4.661,0	4.800,8	4.932,8	5.204,2	5.176,7
Şeker	516,8	489,0	475,7	520,4	517,7
Pamuk Tohumu	18	19,4	22,5	25,0	25,2
Tütün	14,0	16,0	17,6	11,2	10,4
Sisal	26,0	25,6	26,4	24,6	24,2
Hindistan Cevizi	69,2	61,8	61,1	61,9	59,9

Kaynak: Economic Review of Agriculture 2009, Kenya Ministry of Agriculture

Kenya'nın Tahıl Üretim İstatistikleri (Miktar: 1000 ton)

	2004	2005	2006	2007	2008
Mısır	2.455	2.918	3.248	2.929	2.370
Buğday	397	366	358	354	337
Fasulye	232	376	532	384	261
Sorghum	87	150	131	147	54
Darı	75	59	79	120	38
Börülce	29	36	88	83	48

Nohut	26	33	43	62	27
Bezelye	106	65	111	96	84
Pirinç	49	57	64	47	22
Tatlı Patates	546	672	725	811	895
Manyok	389	566	657	398	751
Yer elması	7.086	7.238	8.001	6.905	6.123
Çitlenbik	13	27	23	16	17

Kaynak: Economic Review of Agriculture 2009, Kenya Ministry of Agriculture

Kenya dahili talebi karşılayabilecek seviyede şeker üretimi ve rafinasyon kapasitesine sahip bulunmamaktadır. Talep ithalatı gerekli kılmaktadır. Yerli üretimi korumak için sert ticari önlemler alınmaktadır. Doğu ve Güney Afrika Ortak pazarının (Comesa) Kenya'ya şeker satışları kotaya tabi bulunmaktadır.

Sanayi

İmalat Sanayisi

GSYİH'nın %10'unu oluşturmakla birlikte Kenya Doğu Afrika'nın en çok sanayileşmiş ülkesi durumundadır. Sektör bağımsızlıktan sonra ithal ikamesine dayalı olarak işlenmiş gıda, içecek, tütün, tekstil, petrol ürünleri, elektrikli aletler ve makina, kağıt ve baskı, şeker ve şekerleme alanında gelişme göstermiştir. Sanayileşme politikası 1980'lerin sonundan itibaren ithal ikamesinden ihracata dayalı sanayileşmeye kaymıştır. Mısır ve şeker sanayisinde halen önemli koruma sağlayan tarifede, diğer sanayi ürünleri itibarıyla indirime gidilmiştir. Ülkede resmi olmayan sektör içinde küçük ölçekli imalat önemli yer tutmakta, bu imalat ev eşyaları, motorlu araç parçaları ile zirai alet yapımında yoğunlaşmakta ve hızla büyümekte, GSYİH'nın da %18'ini oluşturduğu tahmin edilmektedir.

İmalat sanayisindeki büyüme taşımacılık altyapısındaki olumsuzluk, pahalı elektrik maliyeti ve kötü yönetim neticesinde 1990'lı yıllarda yavaşlama göstermiştir. İhracattaki talep artışı ile birlikte imalat sanayi reel olarak 2007 yılında %6,8 oranında büyümüştür.

Kenya'da Yıllık Sanayi Üretimi Büyüme Oranları (%)

	2003	2004	2005	2006	2007
İmalat sanayi	6,2	4,2	4,4	5,1	6,8

Kaynak: Central Statistical Organisation

Son yıllarda hazır giyim ihracatındaki artış Kenya'nın ABD tarafından AGOA (African Growth and Opportunity Act) listesine dahil edilmesinden kaynaklanmaktadır. 2004 yılı itibarıyla ABD'ye yönelik hazır giyim ihracatı 275 milyon \$'a yükselmiştir. 2005 yılında ise 269 milyon \$'a düşmüştür. 2006 yılında ise 268 milyon \$ olmuştur. Hazır giyim satışlarında bir azalma beklenmektedir.

Hazır giyim endüstrisinde 40-50 firma bulunmakta, bunların %90'ı yabancı sermayelidir. Çoğu ise İhracat İşleme Bölgelerinde (EPZ) yer almaktadır. 2004 yılında AGOA'nın süresinin 2015 yılına kadar uzatılmış olması ve Kenya'nın tekstil hammaddesini AGOA'dan yararlanan ülkelere tedarikine imkan tanınması ihracatı daha da arttırmıştır. Ancak sektör Çin ve Uzakdoğu Asya ülkeleri rekabetiyle karşı karşıyadır. Halen iç piyasadaki meşrubat sanayisinde en büyük şirket olan Coca-Cola gelecek beş yıl içinde 135 milyon \$'lık yatırım planlamaktadır. Meşrubat sanayi açısından Güney Afrika ve Nijerya'dan sonra Afrika'daki en önemli Pazar olarak görülmektedir.

Madencilik

Madencilik ve taşocakçılığı GSYİH'nın %0,5'ini oluşturmaktadır. En önemli üretim Magadi Gölündeki soda üretim faaliyetidir. 2001 yılında 636.000 ton olan üretim 2005 yılında 1,15 milyon ton'a yükselmiştir. Magadi Soda şirketi İngiliz Brunner Mond Grup bünyesinde olup, Afrika'daki en büyük soda üreticisi ve ihracatçısı konumundadır. Grup tarafından 2004/2005 döneminde 97 milyon \$ tutarında yatırım yapılması öngörülmüş olup, bu proje son yıllarda Kenya'daki en büyük yabancı yatırımdır. Magadi Soda cam sanayi hammaddesi olarak yüksek oranlı saflaştırılmış soda üretim tesisi kurmayı planlamaktadır.

Başlıca Madenlerin Üretim İstatistikleri (1000 ton)

	2007
Soda külü	374,2
Florspat	132
Tuz	35

Müteahhitlik Hizmetleri

Kenya'ya yatırım yapan firmalarımız, 125 milyonluk Doğu Afrika Topluluğu (EAC) ve 406 milyonluk COMESA pazarına ihracat yapma imkanına sahip olacaklardır. Müteahhitlik hizmetleri alanında, ülkenin bilhassa kuzey bölgelerinin kuraklık tehdidi ile karşı karşıya bulunması, sulama, direnç ve kanal inşaatları alanlarında yüklenici firmalarımıza iş olanakları sunmaktadır.

Kenya ekonomisinin altyapı ve üstyapı projeleri için dış kredilere ve yardımlara bağlı olması müteahhitlik ve müşavirlik firmalarımızın dış finansman imkanları ile birlikte gelmesini gerektirmektedir. Kenya hükümeti tarafından yaratılacak gelir veya dış finansman temininin sağlanması durumunda birçok altyapı ve üstyapı projelerine girilebilir. Yollar, köprüler, petrol rafinerisi, toplu sosyal konutlar vs. gibi bir çok yatırım imkanı bulunmaktadır. Özellikle Kuzey Koridoru denen projeler grubunda bir çok müteahhitlik ve müşavirlik imkanı bulunmaktadır.

Teknik Müşavirlik Sektörü

Kenya Sahraaltı Afrika'nın 5. büyük ekonomisine sahip olup, Doğu ve Orta Afrika'ya açılan kapı konumundadır. Hem COMESA'ya hem de Doğu Afrika Topluluğu'na (EAC) üye olması sebebiyle, Kenya'da yatırım ve ticaret yapacak işadamlarımız toplam 531 milyonluk bölgesel bir pazara da giriş imkanını elde edebileceklerdir.

Kenya ekonomisinin küresel mali kriz ile yüksek enerji ve gıda fiyatlarından olumsuz etkilendiği görülmektedir. Kenya'nın çay, kahve ve kesme çiçek gibi önemli ihracat ürünlerinden elde ettiği gelirin yanında turizm geliri de küresel mali kriz nedeniyle azalmış; diğer taraftan, 2007 yılı sonundaki Devlet Başkanlığı seçimlerinden sonra ülke genelinde karşılaşılan şiddet olayları nedeniyle özellikle tarımsal üretim zarar görmüş, evleri yakılıp yıkılan yüz binlerce insan mülteci durumuna düşmüştür.

Küresel krizin etkisini yitirmesiyle, Kenya'nın gelirlerinde ve alım gücünde artış olacağı; bu ülkeye olan ihracatımızın ve yatırımlarımızın artacağı düşünülmektedir.

İki ülke arasında iktisadi ve ticari alandaki yasal alt yapının (KEK Protokolü, STA, Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması vs.) tamamlanması ile ticaret hacminin ve yatırımların daha üst seviyelere çıkacağı değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, Kenya ve Doğu Afrika bölgesi alt yapı ve konut ihtiyacı dikkate alındığında, müteahhitlik ve teknik müşavirlik sektörümüz için potansiyel arz ettiği görülmektedir

Lojistik Sektörü

Malların ve hizmetlerin kolay ve hızlı dolaşımı, nakliyesi için kara ve demir yollarına ihtiyaç bulunmaktadır. Kenya, Doğu ve Orta Afrika'ya açılan kapı konumunda olup, stratejik öneme haiz Mombasa limanı Kenya'dadır. Bu bağlamda, Etiyopya, Güney Sudan, Uganda, Ruanda, Brundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusu ve Tanzanya'nın kuzeyi ticarete Mombasa limanına bağımlıdır. Bu itibarla, bölgede malların nakliyesinde lojistik firmalarımız için büyük potansiyel bulunmaktadır.

Diğer taraftan, özelde Kenya ve genelde bölge ülkelerinin alt ve üst yapı ihtiyaçlarının karşılanması bakımından müteahhitlik sektörü önem arz etmekte olup, söz konusu sektörün makine ekipman ve inşaat malzemeleri ihtiyacı ülkemizden karşılanabilir.

İnşaat

İnşaat sektörü 2004 yılında GSYİH'nin %3,6'sını oluşturmaktadır. 2002 yılı sonunda Kibaki yönetiminin işbaşına gelmesi ve altyapı projelerinin başlatılması ile konut sektöründe artan talep ile 2004 yılında %4, 2005 yılında %7,2 oranında reel olarak büyümüştür. Sektördeki büyüme izleyen iki yıl içinde de aynı şekilde devam etmiş ve 2007 yılında %6,9 büyüme gerçekleşmiştir.

Orta vadede büyümenin daha da artacağı tahmin edilmektedir. Vizyon 2030 hedeflerine ulaşılması doğrultusunda Eylül 2007 de yönetim turizm sektörünün de canlandırılmasını hedefleyen 20 pilot projeyi 2008-2012 yılları için finanse edeceğini açıklamıştır. Bunlar arasında 3 adet yazlık konaklama şehri, serbest ticaret limanı, ihtisas sanayi bölgeleri, toptan-perakende satış merkezleri ve iş dünyasının dışarıdan temin ihtiyacını karşılayacak show amaçlı parklar ile bunların yol ve enerji bağlantıları inşaa edilmesi yer almaktadır.

Kenya'da inşaat sektöründe küresel mali krize rağmen büyüme olduğu görülmektedir. 2008 yılında, 2007 yılı sonunda yapılan Devlet Başkanlığı seçimi sonrasında yaşanan şiddet olayları, kötü iklim koşulları, gıda ve enerji maliyetlerindeki artışlar ve siyasi istikrarsızlık gibi iç sebepler ve yüksek ham petrol fiyatları, global mali kriz gibi dış sebeplerle, GSYİH artışı yüzde 1,7'ye düşmüştür.

Küresel mali krizin etkisiyle ekonomide daralma görülmesine rağmen, inşaat sektörü, 2007'de yüzde 6,9 büyürken, yol ve konut inşasına yapılan sermaye yatırımındaki artış nedeniyle 2008'de yüzde 8,3 büyümüştür. 2008'de konuta yapılan kamu harcamaları 46 Milyon ABD Dolarından 56 Milyon ABD Dolarına çıkmış; 808 km yeni yol yapılmış, yaklaşık 2000 km yolun da durumu iyileştirilmiştir.

Kenya'da özellikle son yıllarda inşaatlarda görülen artış krize rağmen hız kesmeden devam etmiştir. Kenya ekonomisi altyapı projeleri için dış kredilere ve yardımlara bağımlıdır. Bu itibarla, müteahhitlik

ve muşavirlik imkanlarımızın finansmanı imkanlarını geliştirerek sağladıkları takdirde, yeni yolların yapımı, mevcut yolların iyileştirilmesi, köprü yapımı, toplu sosyal konutların inşası, tarım alanlarında sulama kanalları, baraj yapımı gibi bir çok alanda firmalarımız için yatırım imkanı bulunmaktadır.

Kenya'da alt yapıya sahip, gelişmiş bir inşaat sanayi mevcuttur. Kaliteli mühendislik, inşaat ve mimari tasarımı hizmetlerine ulaşmak mümkündür. Yolların ve köprülerin durumlarının iyileştirilmesi ve yeniden inşa edilmelerine ilişkin çeşitli destek fonları ve programlar yürürlüktedir. Nüfus artışı ile düşük maliyetli prefabrik bina, mesken, ticaret merkezleri ve sinai yapıların inşasında da yatırım imkanları mevcuttur. Ayrıca, gecekonduların durumlarının iyileştirilmesi, düşük ve orta gelirli kesimin bütçesine uygun evler yapılması, inşaat malzemelerinin imal edilmesi alanlarında da yatırım fırsatları bulunmaktadır.

Ülkenin önemli tarımsal ve sanayi bölgelerine hizmet eden kırsal, tali yolların inşası ve mevcut olanların iyileştirilmesi, istihdam ve kalkınmanın desteklenmesi bakımından önem arz etmektedir.

Kenya'nın kuzey komşuları Sudan ve Etiyopya ile ulaşım, nakliye bağlantılarının geliştirilmesi gündemdedir. Bu sayede, bu ülkelere Kenya ürünlerinin pazarlanabilmesi mümkündür. Havaalanlarının iyileştirilmesi, Lamu'da yeni bir liman yapılması, Kenya - Uganda petrol boru hattının uzatılması, rüzgar/güneş enerjisi tesisleri ile petrol dağıtım, depolama ve işleme tesislerinin inşası gündemdedir.

Turizm

Turizm Kenya ekonomisi için hayati bir sektördür. Restoran ve otel faaliyetleri GSYİH'nın %11 ini oluşturmaktadır. Ancak, turizmin katkısı bundan çok daha fazla olup, özellikle taşımacılık sektörü olmak üzere birkaç sektör üzerinde etkisi bulunmaktadır. GSYİH içerisindeki payı %10 civarındadır.

Kenya turizm sektörü 2007 yılında ziyaretçi sayısında 1 milyon kişi sınırını aşmıştır. Ancak 2007 yılı sonunda yapılan seçimlerin ardından yaşanan gerginlik ve rahatsızlıklara ek olarak küresel krizin de etkisiyle 2008 yılı içinde turizm sektörü ciddi şekilde etkilenmiş ve ziyaretçi sayısı %30 oranında düşmüştür. Fakat sektör 2009 yılı içinde toparlanmış ve ziyaretçi sayısı %31 oranında artarak 952,5 bin kişiye yükselmiştir. Toparlanma 2009 yılının ilk yarısında oldukça güçlü (%48) ve ikinci yarısında ise daha yavaş (%20) olmuştur.

Turizm sektöründe AB pazarı en hızlı büyüyen pazar olmuş ve %48 oranında yıllık artış sağlanmış, Kenya turizm sektöründe pazar payı da %48'e yükselmiştir. ABD pazarında artış %32 olarak görülmüş ve Pazar payı %14 olarak gerçekleşmiştir. Asya pazarı da %15 artış ile toplam içinde %11 paya sahip olmuştur. Afrika kıtası içinden ziyaretçilerin artışı %10 olarak gerçekleşmiş ve pazarda %24 paya ulaşmıştır. Küresel turizmin 2009 yılında düşmesine rağmen Kenya turizmi ülke içinde rahatsızlıklar ve ihlallerin olmadığı ortamda anlamlı çapta turizm büyümesi gösterebildiğini yansıtmıştır.

Turizm İstatistikleri

	2005	2006	2007	2008	2009
Gelen Ziyaretçi Sayısı (1000 kişi) (Hava ve Deniz Yolu ile)	833,2	954,3	1.048,7	729,5	952,5
Yıllık % değişim	24,7	14,5	9,9	-30,4	30,6

Kaynaklar: Central Bank of Kenya; Kenya National Bureau of Statistics; Kenya Tourism Board

Turizm gelirleri 2009 yılında % 18,5 oranında artarak 806 milyon dolara ulaşmıştır. Fakat ziyaretçi sayısındaki artışa göre daha az bir gelir artışı görülmüş olması Kenya Şilini'nin değer kaybetmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca ortalama ziyaret sürelerinde görülmüş olan azalma da turizm gelirlerinin daha düşük kalmasına neden olan diğer bir faktördür. Bu sorunu aşmak için Tanzanya'da olduğu gibi bir strateji izlenmeye başlanarak üst pazar dilimine yönelinmiş ve reklam faaliyetleri artırılmıştır. Ancak güvenlik sebebiyle özellikle ABD'den doğrudan uçuş olmaması bu stratejide olumsuz etki yaratmaktadır.

Ulaştırma ve Telekomünikasyon Altyapısı

Ulaştırma

Ülke genelinde karayolu ulaşımı ağırlıktadır. Demiryolu ulaşımı yetersizdir. Ticaretin libere edilmesi çalışmaları çerçevesinde motorlu taşıt sayısındaki artış, karayollarını daha da ön plana çıkarmıştır. Kenya, ülkenin büyük bir bölümünü birbirine bağlayan 64.000 km'lik karayolu ağına sahiptir. Ancak, bu yolların sadece 9.000 km'lik kısmı asfaltlanmıştır.

Kibaki hükümeti ve hibede bulunan devletler tarafından ülkenin kalkınma stratejisinin önemli bir parçası olarak yol altyapısının onarılmasına öncelik verilmiştir. Nairobi'den Mombasa'ya ve Uganda sınırından Malaba'ya kadar uzanan Kuzey Koridoru, Kenya'nın en önemli ticaret rotası ve bölgedeki diğer ülkeler için hayati bir giriş noktasıdır.

Nairobi yoluyla Mombasa'dan Uganda sınırına kadar uzanan Kenya'nın tek hatlı demiryolu sistemi Kenya Demiryolu Şirketi (KRC) tarafından yönetilmektedir. Anılan demiryoluna yeterince yatırım yapılamamış, demiryolu sisteminin yeniden canlandırılması için, Kenya ve Uganda Rift Valley Railways (RVR) adlı özel şirkete yönetimi 1 Kasım 2006'dan geçerli olmak üzere 25 yıl süreyle vermiştir. Söz konusu firma 300 milyon \$'lık yatırım yapma taahhüdü vermiştir. Demiryolu ulaşımı 1.920 km'lik bir şebekeye sahip olup, Mombasa'dan Nairobi'ye kadar uzanmaktadır.

Kenya'da üç adet uluslararası havaalanı mevcuttur. Bunlar, Nairobi's Jomo Kenyatta International

Airport (JKIA), Mombasa S Moi International Airport (MIA) ve Eldoret International Airport tur. Havaalanlarının geliştirilmesi için çalışmalar bulunmaktadır. Sözkonusu iyileştirmenin amacı, turizmi ve ticareti geliştirme ve Amerikan havaalanları ile doğrudan uçuşa imkan vermektir.

Toplam yükün %12,6'sı limanlardan yüklenmekte olduğu ülkede en önemli liman doğudaki Mombasa kentidir. Limanlarda yükleme gecikmeleri görülebilmektedir.

İletişim

Kenya'da sabit telefon hatları TK (Telekom Kenya) oldukça küçük ve verimsiz durumda olup uzun yıllar maliyet açısından verim sorunu yaşamıştır. Takriben 280,000 civarında sabit telefon hattı bulunmaktadır. TK'nın hisselerinin %26'sının özelleştirilmesi kararı neticesinde IFC ve Dünya Bankası özelleştirme birimlerinin katkısı ile 2007 yılında başlatılan özelleştirme faaliyetleri sürmektedir.

Mobil telefon hatları ise sabit telefon altyapısına göre hızlı bir büyüme süreci içindedir. Ülkede 2003 yılında 2,3 milyon adet olan mobil telefon hattı sayısı 2007 yılı sonunda 11,3 milyon adete ulaşmıştır. Kenya'da lider mobil hat şirketi Safaricom oldukça karlı bir işletme konumunda olup, kamu için de iyi bir gelir kaynağı (2008 yılında 790 milyon dolar) konumuna ulaşmıştır.

İnternet hatları oldukça yavaş işlemekte ve sıkça kesinti yaşanmaktadır. Ancak 2009-2010 yılları itibarıyla devreye girmesi beklenen yeni fiber-optik kablolu altyapının bu konuda önemli iyileşme sağlaması beklenmektedir.

Enerji

Kenya'da enerji tüketimi yıllık %7 civarında artış göstermekte ve üretim de bu artışa paralel seyretmektedir. 2007 yılında güç üretimi %7,3 artış ile 6,300 Gwh'e ulaşmıştır. Enerji üretim kapasitesinde 2007 yılında; hidro elektrik santraller %57, termal santraller %27,2 ve jeo termal kaynaklar da %15,8 paya sahiptir. Kenya'da elektrik üretim sektörü oldukça verimsiz olup, sadece güç iletimindeki kayıplar %18 oranına ulaşmaktadır.

Kenya'da henüz hidrokarbon (petrol) kaynakları yoktur ve ihtiyacın tamamı ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Kenya petrol rafinerisi Mombasa'da bulunmakta ve %50'si kamu payı ve kalan %50'si önemli petrol şirketinin iştirakleri ile faaliyetini sürdürmektedir. Buradan temin edilen akaryakıt ülke ihtiyacının %60'ını karşılamaktadır.

Enerji ihtiyacının karşılanmasında jeotermal güç üretimi yönünde artış eğilimi görülmektedir. Zira 2008 yılı ortası itibarıyla jeotermal üretimin payı %18.0 oranına yükselmiştir. Aynı oranda azalma ise termal güç üretiminde olmuştur. Kenya'da güç tüketim ihtiyacının bir bölümü Etiyopya'dan ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

Bankacılık

Kenya'nın bankacılık sistemi 1990'larda takipteki alacaklardaki artış ve devlet kontrolü ile zayıflamıştır. 2002 sonundaki yönetim ile birlikte IMF destekli mali reforma gidilmiştir. 2006 Ağustos ayı itibarıyla 42 ticari banka mevcuttur. En önemli dört bankadan ikisi Barclays ve Standard Chartered yabancı bankaların şubeleri olup, karlılık oranları yüksektir. Diğer iki banka ise devlet bankası olan Kenya Ticaret Bankası (KCB) ve Kenya Ulusal Bankası (NBK)'dir. İki devlet bankası yeniden yapılandırma içerisindedir. KCB kısmi özelleştirilmiştir.

Özel sektöre borç vermede bir temayül görülmekle birlikte, bankaların risk algılaması ve aracılık marjları yüksektir. Verilen kredilerin ¼ ünü geri alınamayan krediler oluşturmaktadır. Bu yüksek oran bankacılık için temel bir risk oluşturmaktadır. Takipteki alacakların toplam kredilere oranındaki düşme bazı takipteki alacakların silinmesi ve sistemdeki iyileşmeden kaynaklanmaktadır. Yüksek olan takipteki alacakları nedeniyle kamu bankalarının yeniden yapılandırılması için Hazine içinde bir birim ihdas edilmiştir.

Yakında gerçekleşmesi beklenmemekle birlikte, hükümet ticari bankacılıktan çekilmek istemektedir. Ayrıca, etkinlik ve rekabetin artırılması, gözetimin geliştirilmesi için bir dizi mali sektör reformu planlanmaktadır.

Finansal Hizmetler

Menkul kıymetler borsası hükümetin özelleştirmede ağırlık verdiği araçlardan biridir. Nairobi Menkul Kıymetler Borsası (The Nairobi Stock Exchange - NSE) Eylül 2006'da tamamen kendi ayakları üzerinde durmaya başlamış ve günümüzde Doğu Afrika'nın en büyük Menkul Kıymetler Borsası haline gelmiştir. İşlem hacmi ve sermaye birikimi ile de 2007 yılında Afrika kıtasının da 4üncü büyük borsa konumuna gelmiştir.

Fakat, Aralık 2007 seçimlerinde kargaşa neticesinde Kenya borsası Afrika Kıtası'nda Zambiya'dan sonra en kötü borsası olarak değerlendirilmiş, endeksi %43 oranında ani düşüş ile 3.106 puana gerilemiş ve Ocak 2008'de de 4.713 puana ulaşabilmiştir.

Diğer Hizmetler

Sağlık

2003 yılında, hükümetin sağlık harcamaları GSYİH'nın %1,7'sini, özel sektörün sağlık harcamaları ise GSYİH'nın %2,6'sını oluşturmaktadır. 1990'lı yıllarda, hükümetin sağlık sektörüne tahsis ettiği

kaynaklardaki azalma neticesinde özel sektör yatırımları artmıştır. Nüfusun büyük çoğunluğunun özel sağlık harcamalarını karşılayamayacak kadar fakir olmasına rağmen, özel sektörün yatırımları devam etmektedir.

Kenya'nın uzun vadeli bütünsel kalkınma programı "Kenya Vizyonu 2030" programı ile yönlendirilmektedir. Bu program içinde hayat standardının iyileştirilmesi ve sağlık ile ilgili konular da önemli hedefler ve reformlar içermekte ve MDG (Millennium Development Goals) ile de örtüşmektedir. Buna göre sağlık alanında adaletli ve imkanlar ölçüsünde maliyetleri karşılanabilecek en kaliteli sağlık sistemi yerleştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla, sağlık sisteminin altyapısının yeniden canlandırılması, sağlık hizmetlerinin halka ulaştırılması ve hizmet bedeli ödeme finansman araçlarının daha etkin şekilde geliştirilmesine yönelik projeler yürütülmektedir.

Stratejik olarak da merkezîyetçi olmayan bir sağlık sistemine yönelinmiştir. Bu strateji mali fonların bölgelere kaydırılmasını ve Bakanlığın da daha ziyade politika ve araştırma konularına eğilmesini amaçlamaktadır. Özel sektörün de katkısı ile Kenya bölgesinde de sağlık hizmetleri konusunda tercih edilir bir ihtisas sağlık sistemi kurmaya yönelmiştir. Bu amaçla ülke sağlık turizmüne de yönelmiş olup özel sektörün de bu alanda ortak yatırımları desteklenmektedir. Ayrıca sağlık sisteminden faydalanabilen kesimin dışında kalmış olanlar için de erişim imkanlarının temin edilmesi programa alınmıştır.

Stratejik amaçlara ulaşabilmek için planlanan reformlar içinde özel sektör yatırımları ile halkın sağlık hizmetlerinin gelişimine yönelik faaliyetlere daha katılımcı olması öngörülmüş, Kenya Vizyonu 2030 hedefleri için 5'er yıllık orta vade gelişim reformları uygulanmaktadır.

Pek çok Afrika ülkesinde olduğu gibi Kenya'da da HIV/AIDS ciddi bir problemdir. HIV/AIDS hastaları hastane yataklarının büyük bir bölümünü işgal etmekte olup, ulusal sağlık sisteminin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. 2005 yılında 140.000 kişi sözkonusu hastalıktan ölmüştür. Bu rakam 2003 yılı rakamları ile aynıdır. HIV/AIDS aynı zamanda ortalama yaşam süresinin de azalmasında önemli bir rol oynamıştır. HIV/AIDS hastalığının yanısıra, sıtma da bir numaralı öldürücü hastalıktır.

Günümüzde yaygınlaşması kontrol altına alınarak azalmaya başladığı düşünülen AIDS/HIV virüsünün aslında azalmaktan ziyade durgunluk sürecinde olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca tüberküloz da önemli hastalıklar arasında yeniden ortaya çıkmıştır. Ayrıca Rift Vadisi Ateşi ve kolera Kenya'da yaşayan nüfusun sağlığını tehdit etmektedir. Sağlık hizmetlerinden faydalanabilmenin önündeki en büyük engel yoksulluk olarak belirtilmektedir.

Ayrıca Aralık 2007'de gerçekleşen seçim sonuçlarına itirazlar üzerine çıkan kargaşa sonucunda muhalif iki grup koalisyon kurmuş ve yatışma kısmen sağlanmıştır. Ancak, yer değiştirmek zorunda kalan 300 000 kişiden 1 500'ünün hayatını kaybettiği, bölgede sağlık hizmetlerinin %30'unun işlevini yitirdiği ve yer değiştiren nüfusun; tüberküloz, yüksek tansiyon, diyabet ve HIV gibi hastalıklar ile doğumda ölüm oranının artması şeklinde sağlık sorunlarının daha ciddi boyut kazandığı ifade edilmektedir.

Eğitim

Özellikle Mwai Kibaki hükümeti döneminde eğitime ayrılan kaynakların artması, düşen eğitim standartlarında bir artışa neden olmuştur. İlkokula kayıtlar 2003 yılında artmaya başlayıp 7,2 milyon olarak gerçekleşmiş ve 2007 yılında bu sayı 8,2 milyona ulaşmıştır.

Fakat İlk ve Orta öğrenim kayıtlı öğrenci sayısı artışıyla birlikte, istenen nitelik ve kalitede eğitim sunulabilmesi ihtiyaç duyulan önemli bir konudur.

Kenya'nın eğitim sisteminin kalitesi Afrika ortalamasının çok üzerinde olup, eğitim dili İngilizcedir. Ülkede 11 üniversite ve 4 Teknik okul bulunmaktadır. Özellikle, 1. Kibaki Hükümeti döneminde (2002 yılından beri), eğitime ayrılan kaynakların artması, eğitim standartlarında artışa neden olmuş, ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin sayısı 10 milyonu, üniversite öğrencilerinin sayısı ise 1 milyonu bulmuştur.

Teknik eğitim okullarında ve öğretmen enstitülerinde 50 binin üzerinde öğrenci okumaktadır. Okuryazarlık oranı yüzde 90'lar seviyesine ulaşmıştır. İngilizce konuşabilen, nitelikli iş gücünü dünya ortalamasının çok altında ücretlere istihdam etmek mümkündür.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımların Görünümü

Yabancı Yatırım Koruma Yasasına göre yabancı yatırımcı kar transferi yapmakta serbesttir. Döviz işlemleri ticari bankalar ve döviz bürolarında yapılabilir. Yerel ve yabancı yatırımcılar döviz alıp satmakta serbesttir. Kenya 1993 yılından beri dalgalı döviz kuru uygulamaktadır.

Kurumlar vergisi %30'dur. Yerleşik olmayan firmaların şubeleri için ise %37.5 oranında uygulanmaktadır. Vergilendirilebilir gelir Kenya'da sağlanan gelir olarak tanımlanmaktadır. Kenya'da üretilen mallar ve ithal mallar KDV'ye tabidir. Standart oran %16'dır. Yabancılar için çalışma müssadesi alınması gerekmektedir. Hükümetin ihracatı teşvik programlarında yerli ve yabancı mal ayırımı yapılmamaktadır. Kenya'da iflas yasası bulunmamaktadır.

Yeni yatırım yasasında yatırımcıların işlemlerinin tek bir yerde yapılacağı "one-stop office" uygulamasına yer verilmektedir. Bu uygulama Yatırımları Teşvik Merkezince (Investment Promotion Center -IPC) gerçekleştirilecektir. Devlet tekelinin olduğu haberleşme, enerji ve liman hizmetleri, enerji üretimi ile medya yabancı sermayeye kısıtlamalar uygulanan alanlardır. Genel ve hayat sigortası şirketleri için asgari sermaye 1,3-2 milyon \$'dır.

Kenya, üye ülkelerdeki ticari olmayan riski garanti eden Dünya Bankası'na bağlı Çoktarafli Yatırım

Çarları Ajansı üyesidir. Her yıl anlaşmazlıklar konusunda diğer Dünya Bankası üyelerinin katılımıyla düzenlenen konvansiyonu (Convention on the Settlement of Investment Disputes Between states and Nationals of Other States - ICSID) imzalamıştır.

İmalat ve otel sektöründe bina ve sermaye olan makinelerin maliyeti vergiden düşülebilmektedir. Yeni yatırımlar ve yatırımların genişletilmesi amacıyla kullanılan sermaye mallarına KDV muafiyeti uygulanabilmektedir. İhracata yönelik girdiler ithal vergisinden muafittir.

İhracata Yönelik Üretim Bölgelerinde işletmelere teşvikler sağlanmıştır. Bu teşvikler 10 yıllık vergi muafiyeti, akabinde 10 yıl tek vergi oranı üzerinden (%25) vergiye tabi olmak, ilk on yılda yerleşik olmayanlara ödenecek kar paylarından ve diğer ödemelerde vergi muafiyeti, makina ve hammaddeler için gümrük vergisi muafiyeti, yönetim ve teknik düzenlemelerde herhangi bir kısıtlama getirmeme, damga vergisi ve KDV muafiyeti, aramalı girdilerinde sınırlamaya gitmeme, belli başlı sanayi düzenlemelerinden ve lisans uygulamasından muafiyettir.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

Kenya, geo-stratejik konumu itibariyle çok önemli bir ülke olup, bu konumu nedeniyle yatırımcılar için doğal bir cazibe merkezidir. Bu bağlamda, Doğu Afrika Bölgesine açılan kapı olup, bu bölgenin finans, iletişim ve ulaşım merkezidir. Bir çok uluslararası şirket kendilerine bölgesel merkez olarak Kenya'ya seçmişlerdir. Kenya'da çok sayıda yabancı yatırımcıdan oluşan sağlam bir özel sektör mevcuttur.

Bu itibarla, Kenya'ya yatırım yapan işadamları, 2000 yılında Kenya, Tanzanya ve Uganda tarafından kurulan ve 110 milyon tüketiciye sahip Doğu Afrika Birliği Pazarına ve 400 milyon tüketiciye sahip Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarına (COMESA) giriş imkanına sahip olmaktadır.

Kenya, bağımsızlığını kazandığı zamandan (1963) beri, serbest pazar prensiplerine sadık kalmış, çevre ülkelerde yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik krizlere rağmen bölgesinde bir istikrar unsuru olmuştur. 1990'lardan beri yatırım ortamının iyileştirilmesi, üretimin ve ihracatın artırılması amacıyla aşağıda belirtilen önlemler alınmıştır.

- Döviz ve fiyat kontrollerinin kaldırılması
- Kenya Şilini'nin konvertibil olması
- Ulusal güvenlik, sağlık ve çevrenin korunmasıyla doğrudan alakalı ürünler dışında .ithal lisansı uygulaması sona erdirilmiştir.
- Sermaye piyasaları yabancı iştirakçilere açılmıştır
- Yatırım ve Sermaye teşvikleri getirilmesi
- Gümrük ve Katma Değer Vergisi İadesi sisteminin getirilmesi
- İhracat İşleme Bölgeleri (İhracata Yönelik Üretim Bölgeleri) kurulması
- Çeşitli ülkeler ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının yapılması

Kenya, Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) kurulduğundan beri (Ocak 1995) üyedir. Diğer taraftan, Avrupa Birliği, ABD pazarlarına tercihli giriş imkanına sahiptir. Bu meyanda, AB'nin Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleriyle imzaladığı Ortaklık Anlaşmalarına Kenya'da dahil olup; tüm sınav ürünleri ile sığır eti, süt ve sütü ürünler, tahıllar, taze ve işlenmiş meyve sebze gibi tarımsal ürünler, Kenya'dan AB pazarına girişte gümrük vergisi indirimi ve kota muafiyeti gibi tercihli ticaret imkanlarından faydalanmaktadır.

Diğer taraftan, Kenya, AGOA (Africa Growth and Opportunity Act) kapsamında tekstil, dokuma, geleneksel el sanatları ürünlerini ABD pazarına gümrük vergisiz olarak ihraç edebilmektedir.

Bunların dışında, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında, Kenya'nın çok sayıda sanayi ürünü ABD, Japonya, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, İsviçre, İsveç, Norveç, Finlandiya, Avusturya gibi gelişmiş ülke pazarlarına tercihli olarak giriş yapabilmekte ayrıca GTS rejimine tabi 3000'den fazla ürün itibariyle de herhangi bir miktar sınırlanması uygulanmamaktadır.

2005 Ocak ayında yürürlüğe giren Yatırımların Korunmasına İlişkin Kanun'a göre; Kenya Hükümeti, yatırımların kolaylaştırılması ve teşviki amacıyla, iş kurmak için gerekli izinlerin alınmasında yatırımcılara her türlü kolaylığı sağlayacak olup, bu itibarla, iş kurmak için çeşitli mercilerden alınması gereken izin sayısının azaltılması ve sürecin basitleştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Yatırımların ve ticaretin gelişmesinin önündeki engeller kaldırılarak ekonomi liberalleştirilmiş, bu bağlamda döviz kontrolleri, ithalat ihracat izinleri, para transferine uygulanan kısıtlamalara son verilmiştir. Hükümetin öncelikleri arasında yatırımların ve ticaretin canlandırılması, yolsuzlukla mücadele, altyapıya yatırım, eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi gelmektedir.

Kenya'nın eğitim sisteminin kalitesi Afrika ortalamasının çok üzerinde olup, eğitim dili İngilizcedir. Ülkede 11 üniversite ve 4 Teknik okul bulunmaktadır. Özellikle, 1. Kibaki Hükümeti döneminde (2002 yılından beri), eğitime ayrılan kaynakların artması, eğitim standartlarında artışa neden olmuş, ilköğretim seviyesindeki öğrencilerin sayısı 10 milyonu, üniversite öğrencilerinin sayısı ise 1 milyonu bulmuştur. Teknik eğitim okullarında ve öğretmen enstitülerinde 50 binin üzerinde öğrenci okumaktadır. Okur yazarlık oranı yüzde 90'lar seviyesine ulaşmıştır. İngilizce konuşabilen, nitelikli iş gücünü dünya ortalamasının çok altında ücretlere istihdam etmek mümkündür.

Kenya, yerleşmek ve yatırım yapmak için başta muhteşem havası ve doğası olmak üzere bir çok avantaj sunmaktadır. Dünyanın 8. harikası olarak nitelendirilen Maasai Mara ve Tsavo Ulusal parkları ile başta Mombasa olmak üzere Doğu sahilleri gelişmiş otel ve konaklama imkanlarıyla her yıl binlerce ziyaretçiyi ağırlamaktadır.

Kenya'da ikamet edecek yabancılar, modern alışveriş merkezlerinden, lokantalardan, kaliteli hastanelerden ve dış tedavi merkezlerinden yararlanabilirler. Özellikle, başkent Nairobi'de, yeni ve nitelikli konut imkanı bulunmakta olup, evler kaliteli ve güvenilirdir.

Yatırımların Korunmasına İlişkin Kanun'a göre; yabancı yatırımcılar ülke dışına kar transferi yapmakta serbesttirler. 1993 yılından beri dalgalı döviz kuru sistemi uygulanmakta olup, döviz işlemleri ticari bankalar ve döviz büroları aracılığı ile serbestçe yapılabilmektedir. 2010 yılı Mart ayı itibariyle 1 ABD Doları, ortalama olarak 75 Kenya Şilini'ne eşit olup, bu oran uluslararası piyasa koşullarına ve ülkedeki siyasi, ekonomik, sosyal koşullara bağlı olarak değişebilmektedir. 1994'de Kenya hükümeti, Kambiyo Kontrol Yasasındaki sınırlamaları kaldırarak, döviz ve kambiyo kontrollerini gevşetmiştir. Bu itibarla, ihracatçıların elde ettikleri döviz gelirlerini Kenya'daki ticari bankalarda tutmalarına, bankaların da kendi nam ve hesaplarına döviz alıp satmalarına müsaade edilmiştir. Yapılan liberalleştirme çalışmaları neticesinde; Kenya vatandaşları, döviz hesabı açabilme, hükümet garantisi aranmaksızın uluslararası piyasalardan kredi kullanma imkanlarına kavuşmuşlar, diğer taraftan, Kenya'daki yabancı yatırımcılar da yerel kredilerden faydalanabilme imkanına sahip olmuşlar, yatırım gelirlerinin ülke dışına transferi üzerindeki sınırlandırmalar kaldırılmıştır.

Kenya'da üretilen ve ülkeye ithal edilen mallar Katma Değer Vergisine (KDV) tabi olup, ortalama KDV oranı % 16'dır. Hükümetin ihracatı teşvik düzenlemelerinde yerli ve yabancı mal ayrımı yapılmamaktadır. Diğer taraftan, yabancılar için çalışma müsaadesi alınması gerekmektedir. Kenya anayasasına göre; telafi ödemesi (tazminat) ödemesi yapılmadan özel bir mülk kamulaştırılmaz. Kenya, üye ülkelerdeki ticari olmayan riskleri garanti eden ve Dünya Bankasına bağlı olarak faaliyet gösteren Çoktarafli Yatırım Garanti Ajansına üyedir.

İhracata Yönelik Üretim Bölgelerinde (Export Processing Zones – EPS) faaliyet gösteren işletmelere; 10 yıllık vergi muafiyeti, bu sürenin bitiminde 10 yıl boyunca sabit oran (%25) üzerinden vergiye tabi olmak, damga vergisi ve KDV muafiyeti, ara malı girdilerinde sınırlamaya gitmeme, belli başlı sanayi düzenlemelerinden ve lisans uygulamasından muafiyet tanınması gibi yatırım teşvikleri sağlanmaktadır. Söz konusu teşviklerin yanısıra AGOA (Africa Growth and Opportunity Act) kapsamında tekstil, dokuma, geleneksel el sanatları ürünlerini ABD pazarına gümrük vergisiz olarak ihraç edebilme imkanı nedeniyle, bu bölgelerdeki yatırımcı sayısında artış sağlanmıştır.

Ülkede İş Kurma Mevzuatı

Kenya, jeo-stratejik konumu itibariyle çok önemli bir ülke olup, bu konumu nedeniyle yatırımcılar için doğal bir cazibe merkezidir. Bu bağlamda, Doğu Afrika Bölgesine açılan kapı olup, bu bölgenin finans, iletişim ve ulaşım merkezidir. Birçok uluslararası şirket kendilerine bölgesel merkez olarak Kenya'yı seçmişlerdir. Kenya'da çok sayıda yabancı yatırımcıdan oluşan sağlam bir özel sektör mevcuttur.

Bu itibarla, Kenya'ya yatırım yapan işadamları, 2000 yılında Kenya, Tanzanya ve Uganda tarafından kurulan ve 110 milyon tüketiciye sahip Doğu Afrika Birliği Pazarına ve 400 milyon tüketiciye sahip Doğu ve Güney Afrika Ortak Pazarına (COMESA) giriş imkanına sahip olmaktadır.

Kenya, bağımsızlığını kazandığı zamandan (1963) beri, serbest pazar prensiplerine sadık kalmış, çevre ülkelerde yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik krizlere rağmen bölgesinde bir istikrar unsuru olmuştur. 1990'lardan beri yatırım ortamının iyileştirilmesi, üretimin ve ihracatın artırılması amacıyla aşağıda belirtilen önlemler alınmıştır.

- Döviz ve fiyat kontrollerinin kaldırılması,
- Kenya Şilini'nin konvertibil olması,
- Ulusal güvenlik, sağlık ve çevrenin korunmasıyla doğrudan alakalı ürünler dışında ithal lisansı uygulaması sona erdirilmiş olması,
- Sermaye piyasaları yabancı iştirakçilere açılması,
- Yatırım ve Sermaye teşvikleri getirilmesi,
- Gümrük ve Katma Değer Vergisi İadesi sisteminin getirilmesi,
- İhracat İşleme Bölgeleri (İhracata Yönelik Üretim Bölgeleri) kurulması,
- Çeşitli ülkeler ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi, Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşmalarının yapılması.

Kenya, Dünya Ticaret Örgütü'ne (DTÖ) kurulduğundan beri (Ocak 1995) üyedir. Diğer taraftan, Avrupa Birliği, ABD pazarlarına tercihli giriş imkanına sahiptir. Bu meyanda, AB'nin Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleriyle imzaladığı Ortaklık Anlaşmalarına Kenya'da dahil olup; tüm sinai ürünler ile sığır eti, süt ve sütü ürünler, tahıllar, taze ve işlenmiş meyve sebze gibi tarımsal ürünler, Kenya'dan AB pazarına girişte gümrük vergisi indirimi ve kota muafiyeti gibi tercihli ticaret imkanlarından faydalanmaktadır.

Diğer taraftan, Kenya, AGOA (Africa Growth and Opportunity Act) kapsamında tekstil, dokuma, geleneksel el sanatları ürünlerini ABD pazarına gümrük vergisiz olarak ihraç edebilmektedir.

Bunların dışında, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında, Kenya'nın çok sayıda sanayi ürünü ABD, Japonya, Kanada, Yeni Zelanda, Avustralya, İsviçre, İsveç, Norveç, Finlandiya, Avusturya gibi gelişmiş ülke pazarlarına tercihli olarak giriş yapabilmekte ve 3000'den fazla ürüne miktar sınırlanması uygulanmamaktadır.

2005 Ocak ayında yürürlüğe giren Yatırımların Korunmasına İlişkin Kanun'a göre; Kenya Hükümeti, yatırımların kolaylaştırılması ve teşviki amacıyla, iş kurmak için gerekli izinlerin alınmasında yatırımcılara her türlü kolaylığı sağlayacak olup, bu itibarla, iş kurmak için çeşitli mercilerden alınması gereken izin sayısının azaltılması ve sürecin basitleştirilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir.

Yatırım ve ticaretin gelişmesinin önündeki engeller kaldırılarak ekonomi liberalleştirilmiş, döviz kontrolleri, ithalat ihracat izinleri ve para transferine uygulanan kısıtlamalara son verilmiştir. Hükümetin öncelikleri yatırımların ve ticaretin canlandırılması, yolsuzlukla mücadele, altyapı yatırımı, eğitim ve sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi şeklindedir.

Kenya, yerleşmek ve yatırım yapmak için başta muhteşem havası ve doğası olmak üzere bir çok

avantaj sağlamaktadır. Dünyanın en hızlı olarak incelediğimiz ülkelerden biri ve Tsavo Ulusal parkının başta Mombasa olmak üzere Doğu sahilleri gelişmiş otel ve konaklama imkanlarıyla her yıl binlerce ziyaretçiyi ağırlamaktadır.

Kenya'da ikamet edecek yabancılar, modern alışveriş merkezlerinden, lokantalardan, kaliteli hastanelerden ve dış tedavi merkezlerinden yararlanabilirler. Özellikle, başkent Nairobi'de, yeni ve nitelikli konut imkanı bulunmakta olup, evler kaliteli ve güvenilirdir.

Yatırımların Korunmasına İlişkin Kanun'a göre; yabancı yatırımcılar ülke dışına kar transferi yapmakta serbesttirler. 1993 yılından beri dalgalı döviz kuru sistemi uygulanmakta olup, döviz işlemleri ticari bankalar ve döviz büroları aracılığı ile serbestçe yapılabilmektedir. 2010 yılı Mart ayı itibariyle 1 ABD Doları, ortalama olarak 75 Kenya Şilini'ne eşit olup, bu oran uluslararası piyasa koşullarına ve ülkedeki siyasi, ekonomik, sosyal koşullara bağlı olarak değişebilmektedir.

1994'de Kenya hükümeti, Kambiyo Kontrol Yasasındaki sınırlamaları kaldırarak, döviz ve kambiyo kontrollerini gevşetmiştir. Bu itibarla, ihracatçıların elde ettikleri döviz gelirlerini Kenya'daki ticari bankalarda tutmalarına, bankaların da kendi nam ve hesaplarına döviz alıp satmalarına müsaade edilmiştir. Yapılan liberalleştirme çalışmaları neticesinde; Kenya vatandaşları, döviz hesabı açabilme, hükümet garantisi aranmaksızın uluslararası piyasalardan kredi kullanma imkanlarına kavuşmuşlar, diğer taraftan, Kenya'daki yabancı yatırımcılar da yerel kredilerden faydalanabilme imkanına sahip olmuşlar, yatırım gelirlerinin ülke dışına transferi üzerindeki sınırlandırmalar kaldırılmıştır.

Kenya'da üretilen ve ülkeye ithal edilen mallar Katma Değer Vergisine (KDV) tabi olup, ortalama KDV oranı % 16'dır. Hükümetin ihracatı teşvik düzenlemelerinde yerli ve yabancı mal ayrımı yapılmamaktadır. Diğer taraftan, yabancılar için çalışma müsaadesi alınması gerekmektedir. Kenya anayasasına göre; telafi ödemesi (tazminat) ödemesi yapılmadan özel mülk kamulaştırılmaz. Kenya, üye ülkelerdeki ticari olmayan riskleri garanti eden ve Dünya Bankasına bağlı olarak faaliyet gösteren Çoktarafli Yatırım Garanti Ajansına üyedir.

İhracata Yönelik Üretim Bölgelerinde (Export Processing Zones – EPS) faaliyet gösteren işletmelere; 10 yıllık vergi muafiyeti, bu sürenin bitiminde 10 yıl boyunca sabit oran (%25) üzerinden vergiye tabi olmak, damga vergisi ve KDV muafiyeti, ara malı girdilerinde sınırlamaya gitmeme, belli başlı sanayi düzenlemelerinden ve lisans uygulamasından muafiyet tanınması gibi yatırım teşvikleri sağlanmaktadır.

Söz konusu teşviklerin yanısıra AGOA (Africa Growth and Opportunity Act) kapsamında tekstil, dokuma, geleneksel el sanatları ürünlerini ABD pazarına gümrük vergisiz olarak ihraç edebilme imkanı nedeniyle, bu bölgelerdeki yatırımcı sayısında artış sağlanmıştır.

► Dış Ticaret

Genel Durum

Dış ticaret hızlı bir büyüme süreci yaşamaktadır. Son 7 yıl içinde yaklaşık 3 kat büyümüştür. Fakat ithalatın büyüme hızı ihracattan daha fazla gerçekleşmektedir. 2008 yılı itibariyle ihracat 5 milyar dolar civarına ulaşırken ithalat 10 milyar doları aşmıştır. 2009 yılında ise küresel mali kriz, kuraklık ve ülke içindeki politik çekişmelerin ekonomiye yansımaları dış ticarete de görülmüş ihracatta 9 milyar dolar ancak aşılırken ithalat da 13,5 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Kenya'nın ihraç malları nispeten çeşitlilik arz etmekle birlikte, çay ve bahçe bitkileri en önemli ihraç kalemlerindedir. Diğer önemli ihraç malları ise hazır giyim, kahve, demir ve çelik, soda külü, balık, tütün ve petrol ürünleridir.

1 Ocak 2005 tarihinden itibaren yeni gümrük birliğinin uygulanmasını müteakip, Kenya'nın EAC ile ticaretinin artmasının devam edeceği beklenmektedir. EAC üyeleriyle gümrük birliğinin amacı, beş yıl içinde tarife ve tarife dışı engellerin kaldırılması ve nihai mallarda %25, ara mamüllerde %10 ve ham maddelerde sıfır olmak üzere üç aşamalı Ortak Gümrük Tarifinin (CET) konmasıdır.

Kenya Tanzanya ve Uganda'ya ait malların gümrüksüz olarak ülkelerine girmesini kabul etmesine rağmen, bazı Kenya menşeli ürünler Uganda'da %10, Tanzanya'da ise %2-20 arasında gümrük vergisine tabi tutulmaktadır. Bu asimetrinin nedeni iki ülkedeki daha az gelişmiş sanayinin korunmasıdır. EAC bir serbest ticaret bölgesidir. Serbest ticaret bölgesi entegrasyonun ilk aşamasıdır. Bu aşamayı 2010 yılına kadar parasal birlik ve ortak piyasa düzeninin, 2013 yılına kadarda siyasi federasyonun takip etmesi öngörülmektedir.

Ülkenin Dış Ticareti

Dış Ticaret Göstergeleri (Milyon Dolar)

	2005	2006	2007	2008	2009
İhracat	3.455	3.502	4.075	4.958	4.471
İthalat	5.602	6.768	8.540	10.308	9.031
Hacim	9.057	10.270	16.690	15.266	13.502
Denge	2.147	3.266	4.465	3.920	4.560

Kaynak: The Economist Intelligence Unit Country Report 2010

İhracatında Başlıca Ürünler

İhraç Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	Ürünler	2006	2007	2008
0902	Çay	661.209	698.213	932.757
0603	Kesme çiçek, yaş veya kuru	274.946	313.412	446.884
4907	Kullanılmamış pullar, çekler, banknotlar, formlar, bonolar vb	106	629	394.589
0709	Sebzeler (tarifenin başka yerinde tanımlanmamış, yaş veya)	140.559	168.963	206.750
2836	Karbonat; peroksikarbonat, ticari amonyum karbonat	56.302	82.021	192.730
2710	Petrol yağları (ham olmayan)	241.714	164.649	174.124
0901	Kahve	138.105	165.472	154.366
2523	Çimento	55.239	74.404	117.557
7210	Yassı çekme demir genişlik>/=600mm,kütük, plaka	86.735	78.192	99.112
2402	Puro, sigara vb tütünlü mamüller	87.753	94.294	91.609
6204	Bayan konfeksiyonu, ceket, tayyör, gömlek vb.	109.944	82.603	88.824
0604	Buket yapmaya elverişli bitki yaprakları	41.305	76.850	85.724
8805	Uçakların iniş takımları	149	14	84.409
8407	İçten yanmalı motorlar, Piston	1.703	1.462	82.523
2008	Meyve ve yenilen bitkiler (başka yerde tanımlanmayan)	42.359	55.951	75.346
3923	Plastik paketleme malzemeleri	49.420	48.025	72.902
3004	Tıbbi karışımlar (3002, 3005, 3006 hariç), dozlandırılmış	35.566	58.597	62.349
1511	Palm yağı ve türevleri	25.272	37.161	52.510
0602	Canlı bitkiler - kesilmiş, mantarlar	42.649	50.675	51.972
0304	Filet türü kesilmiş balık, taze veya dondurulmuş	43.599	44.953	50.240
1704	Şekerli mamüller (beyaz çikolata dahil), kakao içermeyen	37.290	45.305	50.040
0708	Baklagiller	62.745	60.062	49.432
	Toplam (diğerleri dahil)	3.501.656	4.080.800	5.732.579

Kaynak: Trade Map

İthalatında Başlıca Ürünler

Kenya'nın İthal Ettiği Başlıca Ürünler (1 000 Dolar)

GTİP	Ürünler	2006	2007	2008
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	937.006	1.120.087	1.769.644
2709	Ham petrol (petrol yağları ve bitümenli minerallerden)	763.451	731.498	1.176.457
1511	Palm yağı ve fraksiyonları (kimyasal olarak değiştirilmemiş)	216.225	313.904	458.760
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	85.018	33.073	319.315
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamul-genişlik 600mm. Fazla	175.563	228.754	315.256
8703	Otomobili, steysin vagonlar, arabalar	215.360	297.342	311.946
3004	Tedavide/korunmada kullanılan ilaçlar (dozlandırılmış)	152.330	187.418	236.462
1001	Buğday ve mahlut	111.281	144.187	201.295
8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	163.352	170.909	163.854
3901	Etilen polimerleri (ilk şekillerde)	119.484	144.738	166.035
8802	Diğer hava taşıtları, uzay araçları	543.279	438.851	157.371
8701	Traktörler	107.182	135.426	152.386
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/ucunun karışımları	92.258	78.005	145.535
8471	Azot, fosfor, potasyum vb karışım (tablet ve 10 kg< ambalajlı	89.326	104.040	125.353

8302	Elektrojen grupları, toplam elektrik konvertisyonleri	29.909	32.027	117.799
8407	Alternatif-rotatif kıvılcım ateşlemeli, içten yanmalı motorlar	32.576	40.328	106.206
1701	Kamış/pancar sekeri ve kimyaca saf sakaroz (kati halde)	67.222	108.438	99.552
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	63.795	70.725	84.181
1005	Mısır	21.513	16.265	96.261
1006	Pirinç	63.001	70.054	86.442
8803	Balon, hava gemisi, planor vb. hava tasitlari aksam ve parca	45.919	59.324	77.069
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, enduktorler	33.328	67.188	82.316
8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	52.638	82.806	77.691
3102	Mineral veya Kimyasal Gübreler, Azot	48.520	35.071	77.038
	Toplam (Diğerleri dahil)	7.232.947	8.989.262	11.127.817

Kaynak: Trademap

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticareti

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İhracat (1 000 Dolar)

	2006	2007	2008
Uganda	386.960	498.851	614.711
Birleşik Krallık	380.414	427.745	550.593
Tanzanya	253.757	331.730	424.869
Hollanda	277.217	325.671	380.134
ABD	291.277	285.763	299.605
Mısır	137.112	135.362	224.729
Sudan	140.538	172.266	204.586
Pakistan	201.680	201.040	202.327
Somali	105.596	123.771	186.719
Demokratik Kongo C.	106.966	123.462	143.575
Ruanda	66.136	86.193	130.394
BAE	69.206	128.173	109.827
Hindistan	52.218	86.725	98.193
Almanya	65.096	88.424	89.310
Zambiya	56.292	74.139	79.898
Fransa	64.036	63.215	72.111
Dünya	3.501.656	4.080.800	5.000.949

Kaynak: Trade Map

Diğer Afrika ülkeleri Kenya'nın ihracat yaptığı en önemli ülkeler olup, 2007 yılında toplam ihracatın %49'u bu ülkelere yapılmıştır. AB ülkelerine ihracatın %25'i, Asya ülkelerine ise ihracatın %15,2'si gerçekleştirilmiştir. Son on yılda ihracat içerisinde Afrika'nın payının artması Doğu ve Güney Afrika Ülkeleri Ortak Pazarı (Comesa) ve Doğu Afrika Topluluğu'nun (EAC) üyeleri arasında ticaretin arttığını göstermektedir. Tanzanya ve Uganda'nın da üyesi olduğu EAC'ye 2006 yılında dış satışların %26'sı yapılmıştır. AB'ne de aynı oranda dış satım mevcuttur. Kenya'nın AB'ne ihracatında temel mallar ağırlıkta olmasına rağmen, Comesa ve EAC üyelerine ihracatında mamül mallar ağırlıktadır.

Başlıca Ülkeler İtibarı ile İthalat (1 000 Dolar)

	2006	2007	2008
BAE	1.075.853	1.328.962	1.655.691
Hindistan	524.285	844.550	1.309.547
Çin	412.441	678.736	932.203
Güney Afrika C.	470.888	525.304	678.170
Japonya	408.086	611.196	649.334
Birleşik Krallık	373.059	437.096	402.624
ABD	343.314	661.605	402.263

Almanya	262.620	329.381	389.721
Suudi Arabistan	369.084	261.407	373.129
Singapur	354.218	138.944	360.683
Endonezya	190.909	278.798	335.699
Fransa	147.478	245.324	237.647
Bahreyn	95.938	146.512	198.832
Hollanda	126.272	138.307	192.142
İtalya	168.057	196.521	181.746
Kuveyt	41.110	42.212	169.291
Rusya Fed.	41.649	97.468	166.207
Mısır	113.962	165.937	157.389
Tayland	63.157	99.309	131.376
Dünya	7.232.947	8.989.262	11.127.817

Kaynak: Trade Map

► Dış Ticaret Politikası ve Vergiler

İthalat Rejimi

Kenya'da ithal ikameci politikaların terk edilerek (nispeten) daha dışa açık politika uygulamalarına geçilmesini müteakiben ihracat ve ithalat işlemlerinin basitleştirilmesi hedefine yönelik olarak tedbirler alınmıştır. İthalat lisans kontrolleri 1993 yılında kaldırılmakla birlikte ithalatta halen bazı onay ve bürokratik işlemler devam etmektedir. Sermaye olarak ithal edilen makina ve teçhizatın ithalatında onay mekanizması bulunmaktadır. Mevcut uygulamaya göre Kenyalı ithalatçılarca gerçekleştirilen ithalatlar Kenya'da iş yapma yetkisine haiz firmalarca garanti edilmelidir. Hayvan, bitki ve tohum ithalatları karantina hükümlerine tabidir.

29 Eylül 2005 tarihinden itibaren hükümet tüm mallarda yükleme öncesi uygunluk onay programı başlatmıştır. Yeni sisteme göre, Kenya standartlarına uygunluğunu gösterir uygunluk belgesine sahip olan malların ülkeye girmesine izin verilmektedir. Gümrük tarifeleri, ihtiyaç duyulan mal grupları ile WTO taahhütleri çerçevesinde şekillenmiştir.

Tüm ithalat işlemleri için aşağıdaki belgelere ihtiyaç vardır.

- İthalat Deklarasyon Formu (IDF)
- Yükleme öncesi gözetim firmasından alınan sonuç raporu
- İhracatçı firmadan alınan proforma fatura

İthalatı Yasak Mallar

- 1-Sahte ve standartlara uymayan paralar,
- 2-Pornografik yayınlar, filmler, poster ve malzemeler,
- 3-Beyaz fosfor kullanılarak üretilen kibritler,
- 4-Gerekli mercilerce etiketlenmemiş ya da markalanmamış eşyalar,
- 5-Tıp alanındaki bilimsel yayınlar, ya da bu alanda hizmet veren kişilere yönelik bilgilendirici dokümanlar haricinde, herhangi bir alet ya da ilacın satışını arttırıcı amaçlı dokümanlar,
- 6-Benzoik anhidrit, salisilik asit, sağlığa zararlı kimyasalları içeren damıtılmış içkiler.
- 7-Harp silahları ile bunların aksamı, parça ve mermileri
- 8- Kenya'da yerleşik bir yerin adı, herhangi bir üreticinin ticari markası, ünvanı ve adresini içerecek şekilde imal edilmiş mallar.

İthalatı Kısıtlanmış Mallar

- 1- Göz yaşartıcı gaz, benzeri maddelerin ve bunların kullanılmasına yönelik araçların ithali ilgili Bakanlık onayına tabiidir.
- 2- Taşınabilir alkolü içkilerin ithalinde ilgili komisyondan izin alınması gerekmektedir. Komisyon en az dört sene tahta fiçılarda depolanan ve üretim ülkesinden onaylı imalat tarihini belirten sertifikaya sahip içkilere ithal izni verebilir.

Yasaklı ve kısıtlı mallar sıklıkla değiştirilebildiğinden aşağıda adresi verilen gümrük bölümü ile temasta yarar bulunmaktadır. Gümrük verilerinin hesaplanması ve tahsilinde yetkilidir.

Customs and Excise Department
Ministry of Finance
P.O.Box 40160, 00100 Nairobi Kenya
Tel: 254-20-310900 , Fax:254-20-341217

Ürün Standartları ile İlgili Uygulamalar

Kenya Standartlar Bürosu, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde faaliyette bulunan, satılan, üretilen, ithal edilen ürünlerin uluslararası standartlara uygunluğunu kontrol eden bir birimdir. Yerel üretilen ve pazarlanan her malın büronun işaretini taşıması gerekmektedir.

Standartlar Bürosu ithal mallarının örnekleme yöntemiyle kontrolünü yapar, standarda uygun olmayan malların dağıtımını durdurmak yetkisine sahiptir. Mal cinsine göre standartlar konusunda ayrıntılı bilgiler büroya başvurularak elde edilebilir.

The Kenya Bureau of Standards,
P.O.Box 54974, Nairobi, Kenya,
Tel:254-2-502211, Faks:254-2-503293

SGS Kenya, Bureau Veritas, Cotecna Inspection ve InterTek Services Kenya'daki standartlara uygunluk değerlendirme firmaları olup, tüm tüketim malları test hizmetleri ile (Cotecna Insp ve InterTek Services dışındakiler) sertifikalandırma da yapabilmektedir.

► Türkiye ile Ticaret

Genel Durum

Türkiye ile Kenya arasında ticaret dengesi ülkemiz lehinedir. İkili ticaretimiz fasıllar itibariyle ele alındığında, ihracatımızın daha çok sanayi ürünlerinden teşekkül ettiğini, ithalatımızın ise, yağlı tohumlar gibi üretiminde geleneksel olarak açık verdiğimiz ve gıda sanayimizin ihtiyaç duyduğu ürün gruplarından oluştuğu görülmektedir. Deri sanayimizin ihtiyacı olan ham postlar ve derilerin yanı sıra, kahve ve kimi minerallerin çok ciddi meblağlarda olmayan miktarlarda bu ülkeden karşılandığı görülmektedir.

İhracat

Kenya'ya 2007 yılında 98 milyon \$ olan ihracatımız, 2008 yılında %238 oranında artarak 233 milyon \$ olarak gerçekleşmiştir. Bu artışta özellikle petrol ve bütümenli minerallerden yağlar önemli rol oynamaktadır. Ayrıca demir-çelik ürünleri de artışta önemli pay sahibidir.

Kenya'ya ihraç edilen belli başlı ürünler, petrol yağları ve diğer bitümenli minerallerden elde edilen yağlar, yolcu gemileri, gezinti gemileri, feribotlar, buğday ve mahlut, sentetik lif demetleri, azotlu mineral/kimyasal gübreler, kara taşıtları için aksam, parçaları, kauçuktan yeni dış lastikler, makarnalar, plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamalar'dır.

Türkiye'nin Kenya'ya İhracatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2008	2009	2010
3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/üçünün karışımları	4,13	0,10	10,78
7213	Demir/çelik filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	0,00	0,07	5,72
7207	Demir/alaşimsız çelikten yarı mamuller	0,00	0,00	4,71
1902	Makarnalar	4,99	4,03	4,06
7208	Demir/çelik sıcak hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	4,65	2,62	2,96
7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	1,26	1,74	2,93
4819	Kağıt/karton vb. Esaslı kutu, kılıf, torba vb. Eşya	1,75	2,18	2,70
1101	Buğday unu/mahlut unu	1,66	1,76	2,69
5501	Sentetik lif demetleri	3,30	2,10	2,67
7214	Demir/çelik çubuklar (sıcak haddeli, dövülmüş, burulmuş, çekilmiş)	4,45	8,92	2,21
8516	Elektrikli su ısıtıcıları, elektrotermik cihazlar (şofbenler)	2,27	1,71	2,03
8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	1,13	0,65	1,90
7216	Demir/alaşimsız çelikten profil	3,11	0,93	1,74
5702	Dokunmuş halılar, yer kaplamaları (kilim, sumak, karaman vb)	1,34	1,03	1,73
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	0,00	0,00	1,72
8437	Tohumları temizleme, ayırma, öğütme, işleme makine ve cihazları	0,41	0,96	1,67
4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	1,35	1,85	1,66

8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri	0,72	1,40	1,58
3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	0,53	0,85	1,54
8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	1,06	1,12	1,54
8701	Traktörler	1,96	1,55	1,30
3401	Sabunlar, yüzey aktif organik maddeler	1,30	0,96	1,16
8415	Klima cihazları-vantilatörlü, ısı, nem değiştirme tertibatlı	0,18	0,12	1,00
4818	Tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil, kumaş, masa örtüsü vb	0,94	0,93	0,87
4811	Kağıt/karton, selüloz vatka ve selüloz liften tabakalar	0,09	0,33	0,81
7326	Demir/çelikten diğer eşya	0,53	0,86	0,77
6110	Kazak, süveter, hırka, yelek vb. Eşya (örme)	0,42	0,52	0,75
5506	Sentetik devamsız lifler (taranmış, ileri işlem görmüş)	0,05	0,48	0,65
8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları	0,41	0,61	0,62
2102	Mayalar, cansız diğer tek hücreli mikroorganizmalar	0,71	0,45	0,57
2836	Karbonat; peroksikarbonat; amonyum karbomat içeren ticari amonyum karbonat	0,55	0,32	0,55
8461	Planya, vargel, yiv, zivana, broş, dişli çark vb. Tezgahları	0,00	0,00	0,46
9403	Diğer mobilyalar vb. Aksam, parçaları	1,10	1,01	0,45
8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	0,36	0,41	0,43
2930	Kükürtlü organik bileşikler	0,00	0,00	0,41
6204	Kadın/kız çocuk için takım, takım elbise, ceket vs.	0,03	0,05	0,40
2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	169,10	12,22	0,40
9406	Prefabrik yapılar	0,01	0,01	0,39
9401	Oturmaya mahsus mobilyalar, aksam-parçaları	0,22	0,56	0,38
2106	Tarifenin başka yerinde yer almayan gıda müstahzarları	0,65	1,08	0,37
8432	Tarla, bahçe tarımında, ormancılıkta kullanılan makine, cihazlar	0,35	0,30	0,36
8462	Metalleri dövme, işleme, kesme, şataflama presleri, makineleri	0,00	0,13	0,35
7312	Demir-çelik tellerden örme halat, kablo, örme hantlar	0,25	0,32	0,35
2203	Biralalar (malttan)	0,09	0,05	0,35
8453	Post, deri, kösele hazırlanması, işlenmesi, imali makineleri	0,13	0,00	0,34
7306	Demir/çelikten diğer tüpler, borular, içi boş profiller	0,00	0,30	0,34
3921	Plastikten diğer levhalar, yaprak, pelikül, varak ve lamlar	0,22	0,16	0,32
7013	Masa, mutfak, tuvalet, ev tezyinatı vb için cam eşya	0,25	0,29	0,32
3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	0,37	0,12	0,30
1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. İle boş ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	0,33	0,08	0,30
7217	Demir/alaşimsız çelikten teller	0,00	0,49	0,29
4016	Vulkanize kauçuktan diğer eşya	0,10	0,32	0,29
8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	0,07	0,17	0,28
8417	Sanayi ve laboratuvar için fırınlar; elektriksiz	0,01	0,19	0,26
8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	2,38	0,60	0,25
2712	Vazelin; parafin, yağlı mum, ozakerit, linyit mumu, turb mumu vb.	0,28	0,09	0,16
3202	Debagatte kullanılan sentetik organik, anorganik maddeler müstahzarlar	0,36	0,08	0,13
8538	Elektrik kontrol/dağıtım için tablo, konsollar, masalar vb. Diğer mesnetler	0,06	0,33	0,09
8523	Ses ve diğer fenomenleri kaydetmek için disk, bant, katı hal kalıcı depolama aygı	1,14	0,05	0,08
3812	Vulkanizasyon çabuklaştırıcıları, plastifiyan bileşikler vb.	0,34	0,06	0,07
3923	Eşya taşıma ambalajı için plastik mamulleri, tıpa, kapak, kapsül	0,26	0,02	0,06
9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	0,00	0,05	0,06

5703	Tufte edilmiş halılar, tufte edilmiş (yer kaplamaları)	0,62	0,22	0,05
8517	Telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar	0,27	0,02	0,01
2834	Nitritler; nitratlar	0,39	0,00	0,00
8446	Dokuma tezgahları (makineleri)	0,89	0,00	0,00
8903	Yatlar, diğer eğlence ve spor teknesi; kürekli kayak, kano	0,00	0,30	0,00

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi

İthalat

2007 yılında Kenya'dan 12,3 milyon \$ olan ithalatımız, 2008 yılında % 2,4 oranında artarak 12,6 milyon \$ olmuştur.

Kenya'dan ithalatımızda önem arz eden ürünler siğir ve at cinsi hayvanların dabaklanmış derileri, çay, keçi ve oğlak derileri, sisal ve ağave cinsi dokumaya elverişli diğer lifler, vb, şeklindedir. 2008 yılında, anılan ülkeden ithalatımızda siğir ve at cinsi hayvanların dabaklanmış derileri ithalatının payı % 46,5'dir.

Türkiye'nin Kenya'dan İthalatında Başlıca Ürünler (Milyon Dolar)

GTİP	ÜRÜN ADI	2008	2009	2010
1209	Ekim amacıyla kullanılan tohum, meyve ve sporlar	0,00	1,83	4,01
902	Çay	2,13	2,18	2,85
2401	Yaprak tütün ve tütün döküntüleri	0,11	0,21	2,65
4104	Siğir ve at cinsi hayvanların dabaklanmış derileri	8,59	0,95	2,23
4106	Diğer hayvanların dabaklanmış derileri	0,77	0,13	0,55
3401	Sabunlar, yüzey aktif organik maddeler	0,00	0,00	0,27
602	Diğer canlı bitkiler (kökleri dahil) çelikler, ası kalem ve gözleri; mantar misel	0,13	0,11	0,24
5305	Koko cevizi, abaka, rami ve diğer bitkisel lifler, kırıntı, döküntü	0,30	0,17	0,16
804	Hurma, incir, avokado ve guava armudu, mango, mangost (taze/kurutulmuş)	0,07	0,05	0,10
304	Balık filetoları ve diğer balık etleri (taze/soğutulmuş/dondurulmuş)	0,00	0,00	0,07
5802	Havlü nevi buklemi mensucat (tüfte edilmiş mensucat)	0,00	0,00	0,05
7117	Taklit mücevherci eşyası	0,00	0,00	0,03
603	Buket yapmaya elverişli/kesme çiçek ve tomurcuklar	0,02	0,01	0,03
4103	Diğer ham deriler	0,00	0,00	0,02
3201	Debagatta kullanılan bitkisel menşeli hülasalar ve türevleri	0,00	0,06	0,02
9504	Topluca oynanan oyunlar için eşya; bilardo, bowling tertibatı	0,02	0,02	0,02
4420	Ağaç işlemeciliği ve kakma ağaç, biblolar, süs eşyası	0,01	0,01	0,02
4102	Koyun ve kuzuların ham derileri	0,02	0,00	0,02
901	Kahve; kahve kabuk ve kapçıkları	0,11	0,00	0,01
4101	Siğir ve at cinsi hayvanların derileri-ham	0,08	0,01	0,01
4105	Koyun ve kuzuların dabaklanmış derileri	0,15	0,00	0,00

Kaynak: DTM Bilgi Sistemi

Genel Değerlendirme ve Öngörüler

Kenya, uzun yıllar boyunca donör ülkelerden gelen hibe ve yardımlar ile ekonomisini idare etmeye çalışmış ve ülke kıt kaynakları ile daha çok turizm ve tarım ekonomisine dayalı bir büyüme modeli izlemek durumunda kalmıştır. Ülkenin verimsiz üretim modelleri ve kıt kaynakları ile yaratmaya çalıştığı katma değer, yolsuzluklar ve etkin olmayan yönetimlerden dolayı yanlış kullanılmış ve tüketilmiştir.

Ülke ekonomilerinde yaratılan katma değer harcamaları karşılayacak düzeyde olmayışı ve ülkeye yurtdışından hibeler ve net sermaye akışında meydana gelen azalmalardan ötürü ortaya çıkan gelir

açığı daha çok yüksek gümrük vergileri ve tarife dışı etimeler ile kapatılmaya çalışılmıştır.

Kenya'ya geleneksel tarım ürünleri dışında her türlü ürünün bu ülkelere ihracatı mümkün görülmektedir. Kenya ekonomisi uzun yıllar dünya ekonomilerine entegre olamayı ya da ülkenin karşılaştığı içsel ve dışsal nedenlerle entegrasyon dışı bırakılması göz önüne alındığında, bir çok üretim modeli ve teknolojisi 20 yıl öncesine dayanan ve bazı geleneksel ürünler dışında her şeye ihtiyaç duyan bir ekonomik yapılanma ile karşı karşıya kalındığı görülmektedir.

Ülkede sanayi üretimi, sınırlı sayıda ürünlerde yetersiz miktarda ve eski teknoloji ile yapıldığından üretim iç piyasasının ihtiyacını karşılamaktan uzaktır. Üretimi olan ürünlerin kalitesi ise çok düşüktür. Ülkede üretimin yetersiz olması nedeniyle neredeyse her türlü sanayi ürünü ithal edilmektedir. Bu ülke pazarlarında bulunan Çin, Hindistan ve Malezya menşeli ürünler ucuz olmasına karşın kaliteleri çok düşüktür. Avrupa menşeli ürünler ise hem kaliteli hem çok pahalı, Türk malları ise Avrupa kalitesinde fakat daha ucuz olarak tanınmaktadır. Son yıllarda Güney Afrika Cumhuriyeti ürünlerinin bu pazarlara daha fazla miktarlarda girmekte olduğu gözlenmektedir.

Tarım mamullerinin işlenmesi konularında Kenya'da ciddi bir yatırım bulunmamaktadır. Ülkemizde bulunan bazı tarımsal ürün işleme fabrikalarının (örneğin, konserve fabrikaları) sökülerek bu ülkelere götürülmesi ve bu ülkelere yaratılan katma değerden pay alınması ekonomik bir davranış olacaktır.

Kenya, gıda sektöründe kendi kendine yeterli olmalarına rağmen tarımsal üretimin yapıldığı bölgeler ile talebin daha yoğun olduğu diğer bölgeler arasında mal aktarımının çok kısıtlı kalması, ekilebilir arazilerin sulama projeleri ile desteklenememesi ve bunun yanı sıra ülkede ürün dağıtım kanallarının tam olarak işlememesi sonucunda geleneksel ürünler dışında, birçok gıda maddesini dışarıdan ithal etmek durumundadır. Türkiye açısından avantaj teşkil eden ürünler çikolatalar, şekerlemeler, makarna, domates salçası, zeytinyağı, margarin, bisküvi, mısır nişastası, maya ve cikletler gibi işlenmiş gıda ürünleri ile mercimek ihracat potansiyeli bulunmaktadır.

Kenya'ya yatırım yapan firmalarımız, 125 milyonluk Doğu Afrika Topluluğu (EAC) ve 406 milyonluk COMESA pazarına ihracat yapma imkanına sahip olacaklardır. Müteahhitlik hizmetleri alanında, ülkenin bilhassa kuzey bölgelerinin kuraklık tehdidi ile karşı karşıya bulunması, sulama, direnç ve kanal inşaatları alanlarında yüklenici firmalarımıza iş olanakları sunmaktadır.

Kenya ekonomisinin altyapı ve üstyapı projeleri için dış kredilere ve yardımlara bağlı olması müteahhitlik ve müşavirlik firmalarımızın dış finansman imkanları ile birlikte gelmesini gerektirmektedir. Kenya hükümeti tarafından yaratılacak gelir veya dış finansman temininin sağlanması durumunda birçok altyapı ve üstyapı projelerine girilebilir. Yollar, köprüler, petrol rafinerisi, toplu sosyal konutlar vs. gibi bir çok yatırım imkanı bulunmaktadır. Özellikle Kuzey Koridoru denen projeler grubunda bir çok müteahhitlik ve müşavirlik imkanı bulunmaktadır.

Tipik Afrika ülkesi pazarı özelliklerini taşımakta olan Kenya'da Türk ihraç ürünlerinden temel gıda maddeleri ve alt gelir seviyesine hitap edecek ucuz ürünlerin kısa vadede pazar bulma şansı yüksek, fakat miktarların da sınırlı olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan orta ve uzun vadede durum biraz daha farklı yorumlanabilmektedir. Küresel anlamda Afrika ülkelerinin gelişmesi, yoksullukla mücadele ve dünya ticaretinde daha fazla yer almaları için yine küresel çapta ilginin MDG (Millenium Development Goals) gibi bir olgu ile hız kazanmakta olduğu göz önüne alındığında; özellikle bazı Sahra altı Afrika ülkelerinin birçok sanayi ürünü için orta ve uzun vadede giderek büyüyen bir olacağına işaret etmektedir. Sahraaltı Afrika ülkelerine giriş paısı konumunda olan ülkelerin bu oluşumda daha belirgin ve hızlı büyüyecek pazarlar olacağı öngörülmektedir. Kenya da bu durumdaki başlıca ülkeler arasında yer almaktadır.

Bu perspektif ile bakıldığında Türkiye'den Kenya'ya ihraç potansiyeli bulunduğu öngörülen sanayi ürünleri; yapı ve inşaat malzemeleri, traktör, tarım araç ve makineleri, sulama sistemleri ve ekipmanları, deri işleme makineleri ve ekipmanları, otomotiv ve yan sanayi ürünleri, tekstil ve hazır giyim ürünleri, Ziraî İlaçlama, Tarım Kimyasallar ve Gübreler, etilen polimerleri, poliasetatlar, plastikten levha ve lama ile kauçuktan dış lastikler, tuvalet kağıtları, kağıt havlu ve medil, Elektrikli-Elektronik Ev Eşyaları ve İlaç, Tıbbi Malzeme ve Ekipman şeklinde sayılabilmektedir.

► Tarım ve Gıda Ürünleri İhraç Potansiyelimiz

Tarım mamullerinin işlenmesi konularında Kenya'da ciddi bir yatırım bulunmamaktadır. Ülkemizde bulunan bazı tarımsal ürün işleme fabrikalarının (örneğin, konserve fabrikaları) sökülerek bu ülkelere götürülmesi ve bu ülkelere yaratılan katma değerden pay alınması ekonomik bir davranış olacaktır.

Kenya, gıda sektöründe kendi kendine yeterli olmalarına rağmen tarımsal üretimin yapıldığı bölgeler ile talebin daha yoğun olduğu diğer bölgeler arasında mal aktarımının çok kısıtlı kalması, ekilebilir arazilerin sulama projeleri ile desteklenememesi ve bunun yanı sıra ülkede ürün dağıtım kanallarının tam olarak işlememesi sonucunda geleneksel ürünler dışında, birçok gıda maddesini dışarıdan ithal etmek durumundadır. Türkiye açısından avantaj teşkil eden ürünler çikolatalar, şekerlemeler, makarna, domates salçası, zeytinyağı, margarin, bisküvi, mısır nişastası, maya ve cikletler gibi işlenmiş gıda ürünleri ile mercimek ihracat potansiyeli bulunmaktadır.

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Şekerli ve Çikolatalı Mamuller	1704	Kakao içermeyen seker mamulleri (beyaz çikolata dahil)	3,53	0,01	256,41	0,04	12,5	0,3	0,00	0,03	Hindistan, 26,5 Çin, 12,3 Kolombiya, 10,5 Mısır, 9,7 Fransa, 6,9	n/a
Bisküvi	1905	Ekmek, pasta, kek, bisküvi vs. ile bos ilaç kapsülü mühür güllacı vs.	3,49	0,08	416,70	0,02	-75,8	15,9	0,01	0,06	Hindistan, 26,7 B.Krallık, 21,5 Mısır, 11,3 BAE, 10,8 Türkiye, 7,9	n/a
Bitkisel Yağlar	1516	Hayvansal ve bitkisel yağlar vb. fraksiyonları	5,56	0,00	173,74	0,14	..	-34,9	0,00	0,00	ABD, 67,4 Uganda, 26,2 Malezya, 2,8 Mısır, 1,4 Mauritius, 1,1	Afrika: 0 Diğer ülkeler: 25
Bitkisel Yağlar	1517	Margarin	10,29	0,07	93,02	0,19	-13,8	616,8	0,02	0,02	ABD, 80,5 İtalya, 13,1 Kanada, 2,8 GAC, 1,5 Türkiye, 0,8	n/a
Hububat	1005	Mısır	96,26	0,00	81,32	0,31	..	491,8	0,00	0,00	GAC, 83,6 Hindistan, 7,6 Uganda, 3,1 Zambiya, 2,6 Tanzanya, 2,4	Afrika 0 veya 4,9 Diğer ülkeler: 48,8
Hububat	1101	Buğday unu/mahlut unu	9,65	1,76	581,47	0,2	6,4	-55,2	0,63	0,17	ABD, 71,2 İtalya, 20,7 Rusya Fed., 7,4, Ukrayna, 0,8	Afrika: 0 Diğer ülkeler: 60
Hububat	1103	Bulgur, irmik, topak halinde hububat ve pelletler	6,46	0,03	30,73	0,6	..	-51,0	0,01	0,02	ABD, 98,2 Uganda, 1,3 GAC, 0,2, Hindistan, 0,2 B,Krallık, 0,1	Afrika: 0 Diğer ülkeler: 25
Makarna	1902	Makarnalar	5,56	4,03	149,45	0,08	-19,3	1229,4	0,82	0,80	Türkiye, 32,8 Mısır, 23,0 İtalya, 13 BAE, 11 İran, 10	n/a

Maya	2102	Mayalar, cansız diğerk tek hücreli mikroorganizmalar	3,66	0,45	182,55	0,23	-37,1	102,9	0,14	0,20	Almanya, 38,5 Fransa, 26,1 Türkiye, 11,5 Çin, 9,5 İtalya, 6,9	n/a
Sert Kabuklu Meyveler	0802	Diğerk kabuklu meyveler (taze/kurutulmuş) (kabuğu çıkarılmış/soyulmuş)	1,21	0,00	840,53	0,01	-100,0	-9,9	0,00	0,00	Tanzanya, 40,5 Fransa, 17,4 ABD, 15,2 Pakistan, 8,8 Türkiye, 8,2	n/a
Su Ürünleri	0303	Balıklar (dondurulmuş)	5,04	0,00	30,12	0,03	..	-31,6	0,00	0,00	Seyşeller, 43,1 Singapur, 28,5 Japonya, 7,1 Hollanda, 5,1 Hindistan, 4,3	n/a
Bakliyat	0713	Kuru baklagiller (kabuksuz) (taneleri ikiye ayrılmış)	18,67	0,00	270,27	0,26	-100,0	-53,2	0,00	0,03	ABD, 31,2 Tanzanya, 20,9 Uganda, 12,6 Hollanda, 10,6 Kanada, 8,1	Afrika: 0 veya 2,5 Diğerk ülkeler: 25

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğerk ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğerk ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 3 aylıktır.

Bakliyat

Halen yoksul ülkeler arasında yer alan Kenya'da temel tüketim ürünü olarak baklagiller önemli yer teşkil etmektedir. Bir tarım ülkesi olmakla birlikte mevsime bağlı üretim değişiklikleri ve ürettiğinden fazlasına ihtiyacı olması sebebi ile halen baklagil ithalatı önemini korumaktadır. Türkiye'de birçok üründe baklagil üretimi ihracat yapılabilecek miktarlarda üretildiğinden özellikle kuru, kabuksuz ve taneleri ayrılmış baklagiller ihracatında Kenya önemli bir pazar olacak niteliktedir.

Bisküvi

Alım gücü düşük olması nedeniyle fiyatı uygun olarak çocuklar ve yetişkinler için dayanıklılığı da bulunduğundan bisküvi tüketimi Afrika genelinde yaygın olup ülkemizden de belirli bir ihracat gerçekleşmektedir. Türkiye'de özellikle ekonomik olan bisküvi üreticisi firmalar için Kenya önemli bir Afrika pazarı konumunda bulunmaktadır.

Bitkisel Yağlar

Kenya'da yemeklerde kullanılmaya üzere hayvansal ve bitkisel yağlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Ayrıca margarin tüketimi de hızla yaygınlaşmaktadır. Nakliye açısından mesafe olmakla birlikte Kenya bu ürünlerde özellikle ekonomik türde margarinler için kısa vadede büyüme imkanı olan önemli bir Afrika pazarı olarak görülmelidir.

Hububat

Kenya'da hububat ürünlerinden mısır ve buğday unu ile bulgur, irmik, topak halinde hububat ve pelletler grubundaki mamullerin tüketimi nispeten fazladır. Türkiye'den de diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi önemli miktarlarda un ihracatı halen gerçekleştirilmektedir. Mısır ise Sahra altı Afrika genelinde en popüler hububat olup fiyatların da uygun olması halinde hemen her zaman pazar bulabilecek bir üründür.

Makarna

Yoksul ülkelerde önemli tüketim ürünlerinden birisi de makarnadır. Özellikle oldukça genç nüfusun bulunduğu Afrika ülkelerinde ekonomik ve hazırlanması kolay olan makarna popüler yiyecekler arasındadır. Türkiye de halen Kenya'ya ihracat gerçekleştiren önemli ülkeler arasında bulunmakta olup önümüzdeki yıllarda pazarın büyümesinin de mümkün olduğu söylenebilir.

Maya

Büyük miktarlarda un ithalatı yapmakta olan Kenya'da doğal olarak maya ihtiyacı da aynı şekilde ithalat yolu ile karşılanmaya çalışılmaktadır. Piyasadaki büyüme durumu da un ile bağlantılı olarak düşünülebilir.

Su Ürünleri

Ülkemizde deniz ürünleri sınırlı olarak bulunmakla birlikte belirli miktarlarda örneğin Balıklar (dondurulmuş) için üretim ve ihracat imkanı da bulunmakta olup Kenya'ya ihracat da gerçekleşmektedir Kenya koşullarına göre üst gelir grubunda bulunan çalışanlar dondurulmuş balıklar iyi bir pazar oluşturmaktadır. Turizm sektöründe taze deniz ürünleri düşünülmeyle birlikte gıda sağlığı konusunda hassasiyeti olanların da dondurulmuş balık tercih etmekte olduğu göz önüne alınmalıdır.

Şekerli ve Çikolatalı Mamuller

Ülkede bisküvinin yanı sıra şekerli ve çikolatalı mamuller de giderek tüketimi artan ürünler arasında yer almaktadır. Şeker üretimi ile de bağlantılı olan bu ürünlerde Kenya iyi ve büyüyen bir pazar oluşturmaktadır. Kenya'da bu alanda yatırım için de uygun olabilir. Fakat üretim konusunda hijyen ve yerel hastalıklardan korunma için oldukça yoğun bir uğraş gerekeceği öngörülmektedir. Bu bakımdan yerel üretilmesi düşünülebilecek bu mamullerin yatırım öncesinde pazarlanması konusunun iyi araştırılması gerektiği göz önüne alınmalıdır.

Zeytinyağı

Zeytinyağı da hayvansal ve bitkisel yağlar ile margarinlere göre daha yüksek birim fiyatlı olmakla birlikte sofralık ve yemeklik olmak üzere pazar bulabilecek ürünler arasındadır.

Sanayi Ürünleri ve Hizmetler İhraç Potansiyelimiz

Kenya'ya yatırım yapan firmalarımız, 125 milyonluk Doğu Afrika Topluluğu (EAC) ve 406 milyonluk

COMESA pazarına ihracat yapma imkanına sahip olacaklardır. Müteahhitlik hizmetleri alanında, ülkenin bilhassa kuzey bölgelerinin kuraklık tehdidi ile karşı karşıya bulunması, sulama, direnaja ve kanal inşaatları alanlarında yüklenici firmalarımıza iş olanakları sunmaktadır.

Kenya ekonomisinin altyapı ve üstyapı projeleri için dış kredilere ve yardımlara bağlı olması müteahhitlik ve müşavirlik firmalarımızın dış finansman imkanları ile birlikte gelmesini gerektirmektedir. Kenya hükümeti tarafından yaratılacak gelir veya dış finansman temininin sağlanması durumunda birçok altyapı ve üstyapı projelerine girilebilir. Yollar, köprüler, petrol rafinerisi, toplu sosyal konutlar vs. gibi bir çok yatırım imkanı bulunmaktadır. Özellikle Kuzey Koridoru denen projeler grubunda bir çok müteahhitlik ve müşavirlik imkanı bulunmaktadır.

Tipik Afrika ülkesi pazarı özelliklerini taşımakta olan Kenya'da Türk ihraç ürünlerinden temel gıda maddeleri ve alt gelir seviyesine hitap edecek ucuz ürünlerin kısa vadede pazar bulma şansı yüksek, fakat miktarların da sınırlı olduğu söylenebilir.

Diğer taraftan orta ve uzun vadede durum biraz daha farklı yorumlanabilmektedir. Küresel anlamda Afrika ülkelerinin gelişmesi, yoksullukla mücadele ve dünya ticaretinde daha fazla yer almaları için yine küresel çapta ilginin MDG (Millenium Development Goals) gibi bir olgu ile hız kazanmakta olduğu göz önüne alındığında; özellikle bazı Sahra altı Afrika ülkelerinin birçok sanayi ürünü için orta ve uzun vadede giderek büyüyen bir olacağına işaret etmektedir. Sahraaltı Afrika ülkelerine giriş paısı konumunda olan ülkelerin bu oluşumda daha belirgin ve hızlı büyüyecek pazarlar olacağı öngörülmektedir. Kenya da bu durumdaki başlıca ülkeler arasında yer almaktadır.

Bu perspektif ile bakıldığında Türkiye'den Kenya'ya ihraç potansiyeli bulunduğu öngörülen sanayi ürünleri; yapı ve inşaat malzemeleri, traktör, tarım araç ve makinaları, sulama sistemleri ve ekipmanları, deri işleme makineleri ve ekipmanları, otomotiv ve yan sanayi ürünleri, tekstil ve hazır giyim ürünleri, Ziraî İlaçlama, Tarım Kimyasallar ve Gübreler, etilen polimerleri, poliasetatlar, plastikten levha ve lama ile kauçuktan dış lastikler, tuvalet kağıtları, kağıt havlu ve medil, Elektrikli-Elektronik Ev Eşyaları ve İlaç, Tıbbi Malzeme ve Ekipman şeklinde sayılabilmektedir.

Sektör	GTİP	Potansiyel Ürün	Ülkenin Toplam İthalatı 2009 (milyon dolar)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 (milyon dolar)	Türkiye'nin Toplam İhracatı 2010 (milyon dolar)	Dünya İthalatında Ülkenin Payı 2009	Türkiye'nin Ülkeye İhracatındaki Değişim 2009-2010 (%)	Ülkenin Toplam İthalatındaki Değişim 2008-2009 (%)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2010 Aylık Veriler*	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı 2011 Aylık Veriler*	Ülke İthalatında İlk 5 Ülke ve Pazar Payları (%)	Ülkenin Türkiye'ye ve Rakip Ülkelere Uyguladığı Gümrük Oranları
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8705	Özel amaçlı motorlu taşıtlar	26,95	0,00	95	0.19	..	86,58	-	-	Çin, 49,8 Almanya, 11,6 ABD, 7,7 İtalya, 6,5 Hindistan, 5,5	0
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8708	Kara taşıtları için aksam, parçaları	58,26	1,54	2672	0.02	27,3	-2,51	-	-	Japonya, 25,4 Çin, 15,2 Almanya, 11,4 BAE, 7,3 B.Krallık, 6,7	9,4 (Türkiye için) 9,4 (Afrika: 0)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8716	Taşıtlar için römorklar, yarı römorklar vb. ile aksam-parçaları	29,30	0,19	179	0.11	-15,7	2,71	-	-	Almanya, 44,2 Çin, 24,4 Brezilya, 14,2 Hollanda, 3,2 B:Krallık, 2,9	7,2 (Türkiye için) 7,4 veya 7,2 (Afrika: 0 veya 0,5 veya 0,7)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8803	Balon, hava gemisi, planör vb. diğer hava taşıtlarının aksam ve parçaları	77,07	0,00	256	0.12	..	29,91	-	-	ABD, 65,9 B.Krallık, 12,1 Fransa, 7,4 Hollanda, 4,0 GAC, 2,8	0
Plastik ve Kauçuk İşleme	3920	Plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar	29,36	0,30	568	0.06	61,9	27,27	-	-	Hindistan, 32,2 BAE, 14,3 Çin, 9,4 Tayland, 5,7 İsrail, 5,0	n/a
Plastik ve Kauçuk İşleme	4011	Kauçuktan yeni dış lastikler	74,77	1,66	990	0.12	-11,1	6,80	-	-	Çin, 28,5 GAC, 12,6 Hindistan, 10,5 G,Kore, 6,7 Japonya, 6,4	n/a

Pompa ve Kompresörler	8413	Sıvılar için pompalar, sıvı elevatörleri	43,39	0,23	269	0.08	-3,2	56,74	-	Japonya, 30,6 İtalya, 10,2 İsrail, 9,4 Hindistan, 8,7 Çin, 7,5	n/a
Pompa ve Kompresörler	8421	Santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları	27,23	0,09	251	0.06	-16,3	49,68	-	Çin, 31,3 Japonya, 23,0 ABD, 6,1 Almanya, 6,0 B.Krallık, 6,0	0
Pompa ve Kompresörler	8422	Yıkama, temizleme, kurutma, doldurma vb. işler için makine, cihaz	53,94	0,08	395	0.22	21,3	97,82	-	Almanya, 77,6 Hindistan, 5,5 İtalya, 4,9 B.Krallık, 2,2 GAC, 1,7	4,2 (Türkiye için) 4,2 (Afrika: 2,8 veya 0)
Tekstil ve Hazır Giyim Yan Sanayi	5209	Pamuk mensucat (dokuma %85 < pamuklu 200g/m2 den fazla)	43,38	0,00	484	0.01	..	13,50	-	Çin, 21,2 Pakistan, 19,3 ABD, 16,1 Tayvan, 14,7 Hong Kong 12,8	n/a
Tekstil ve Hazır Giyim Yan Sanayi	6006	Diğer örme mensucat	25,68	0,00	715	0.01	-135,8	60,23	-	Çin, 65,1 Tanzanya, 12,2 Tayvan, 11,4 Pakistan, 7,8 Hong Kong 2,0	n/a
Isıtma, Soğutma ve Havalandırma	8419	Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar	27,27	0,43	150	0.07	4,6	22,50	-	Hindistan, 35,2 Fransa, 16,3 Hollanda, 11,9 İtalya, 6,3 Çin, 6,0	n/a
İlaç Sanayi	3004	Tedavide/korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar	236,46	0,03	457	0.08	-522,2	26,17	-	Hindistan, 45,2 İsviçre, 10,3 GAC, 6,4	n/a

(dozlandırılmış)											
İnşaat Malzemeleri	2523	Çimento	55,04	0,00	1131	0.4	..	-3,47	-	B.Krallık, 0,1 ABD, 3,6 Tayland, 46,6 Hindistan, 16,7 Mısır, 10,9 Cezayir, 9,7 Filipinler, 8,4	27,6 (Türkiye için) 27,6 (Afrika: 0)
İnşaat Malzemeleri	7308	Demir/çelikten inşaat ve aksamı	39,91	2,93	923	0.09	40,6	60,68	-	İsrail, 33,8 Hindistan, 26,9 Çin, 10,6 Singapur, 4,9 ABD, 4,2	n/a
İnşaat Malzemeleri	8481	Muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil	24,89	0,08	320	0.03	64,9	24,32	-	B.Krallık, 19,9 Çin, 13,0 Almanya, 12,3 Hindistan, 9,5 ABD, 8,8	10 (Türkiye için) 10 (Afrika: 0)
İnşaat Malzemeleri	9406	Prefabrik yapılar	39,60	0,39	163	0.50	97,3	24,94	-	İsrail, 36,2 Çin, 29,5 Hindistan, 11,3 İspanya, 3,7 Fransa, 3,4	5 (Türkiye için) 5 (Afrika: 0,5 veya 0)
İş ve Maden Makineleri	8429	Dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici vb.	77,69	0,00	75	0.14	..	-6,18	-	Çin, 31,3 Japonya, 23,0 ABD, 6,1 Almanya, 6,0 B.Krallık, 6,0	0
İş ve Maden Makineleri	8474	Toprak, taş metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler	68,11	0,01	255	0.31		210,27	-	Hindistan, 58,4 Çin, 13,6 Almanya, 9,5 GAC, 6,0 İtalya, 3,4	n/a
Kağıt ve Karton Ürünleri	4818	Tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil, kumaş, masa örtüsü	38,05	0,87	570	0.18	-6,1	54,58	-	Mısır, 79,6 Çin, 8,2 Türkiye, 3,6	17,2 (Türkiye için) 17,2

		vb									Mauriti, 1,7 GAC, 1,7	(Afrika: 16,7 veya 0)
Kağıt ve Karton Ürünleri	4819	Kağıt/karton vb. esaslı kutu, kılıf, torba vb. eşya	14,82	2,70	250	0.08	19,4	21,16	-	-	GAC, 21,8 BAE, 18,4 Hindistan, 17,7 Türkiye, 12,5 Mauriti. 9,0	n/a
Kimya Sanayi	3105	Azot, fosfor ve potasyum gibi; iki/ucununun karışımları	145,54	10,78	146	0.51	99,1	86,57	-	-	Rusya Fed., 28,5 Çin, 20,1 Romanya, 15,6 ABD, 15,1 Norveç, 6,8	0
Kimya Sanayi	3808	Haşarat öldürücü, dezenfekte edici, zararlıları yok edici	84,18	1,54	64	0.34	45,1	19,03	-	-	Almanya, 17,3 GAC, 10,5 Fransa, 9,7 İsviçre, 7,1 ABD, 6,5	1,8 (Türkiye için) 1,8 (Afrika: 0)
Kimya Sanayi	3901	Etilen Polimerleri (İlk şekillerde)	166,04	0,02	93	0.27	..	14,71	-	-	S.Arabistan, 51,2 G.Kore, 11,3 Katar, 9,7 Tayland, 8,2 BAE, 4,0	n/a
Kimya Sanayi	3907	Poliasetaller, diğer polieterler, epoksit-alkid reçineler vb (ilk şekilde)	39,00	0,00	230	0.08	..	15,99	-	-	Hollanda, 22,4 GAC, 21,4 Hindistan, 10,4 G.Kore, 9,5 BAE, 7,0	
Maden ve Mineraller	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	1.769,64	0,40	3984	0.24	-2978,9	57,99	-	-	BAE, 28,2 Hindistan, 27,8 S.Arabistan, 10,2 Kuveyt, 8,7 Bahreyn, 7,4	3,3 (Türkiye için) 3,3 (Afrika: 0)
Medikal Ürünler ve Cihazlar	9018	Tıp, cerrahi, dişçilik, veterinerlik alet ve cihazları	38,40	0,06	77	0.05	22,1	-0,41	-	-	Almanya, 13,5 ABD, 13,0 Çin, 8,9 Hindistan, 7,5	0

Mobilya	9403	Diğer mobilyalar vb. aksam, parçaları	24,28	0,45	750	0.03	-124,5	36,93	-	-	Çin, Malezya, G.Kore, Almanya, BAE	25 (Türkiye için) 25 (Afrika: 0)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8701	Traktörler	152,39	1,30	271	0.29	-19,3	12,52	-	-	Japonya, 20,9 B.Krallık, 19,0 Çin, 16,0 Almanya, 15,7 Brezilya, 10,6	2,5 (Türkiye için) 2,5 (Afrika:0)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8702	Toplu halde yolcu taşımağa mahsus motorlu taşıtlar	58,95	0,20	850	0.35	78,1	0,46	-	-	Japonya, 74,1 Brezilya, 13,8 Çin, 4,9 Singapur, 3,9 Hindistan, 1,8	14,2 (Türkiye için) 14,2 (Afrika: 0)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8703	Otomobili, steysin vagonlar, yarış arabaları	311,95	0,00	6210	0.05	..	4,91	-	-	Japonya, 72,8 B. Krallık, 7,8 GAC, 5,8 Almanya, 4,6 Singapur, 3,1	12,5 (Türkiye için) 12,58 (Afrika: 0)
Otomotiv Ana ve Yan Sanayi	8704	Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar	163,85	0,00	3333	0.13	..	-4,13	-	-	Japonya, 63,0 Çin, 11,0 GAC, 7,0 Hindistan, 5,6 Tayland, 4,6	11,9 (Türkiye için) 11,9 (Afrika: 0)
Beyaz Eşya	8418	Buzdolapları, dondurucular, soğutucular, isi pompaları	27,65	0,62	1319	0.07	2,0	37,09	-	-	Endonezya, 25,6 Çin, 18,5 Hindistan, 13,8 Tayland, 13,5 BAE, 5,4	n/a
		Demir/çelik sıcak									GAC, 43,5 Japonya,	

Demir Çelik	7208	hadde yassı mamulleri-genişlik 600mm. Fazla	315,26	2,96	597	0.01	11,7	37,81	-	-	23,8 Hindistan, 17,5 Çin, 4,5 Ukrayna, 3,7	n/a
Demir Çelik	7210	Demir/çelik yassı mamul, kaplı, sıvanmış (600mm. den geniş)	34,95	0,02	296	0.07		17,99	-	-	Almanya, 55,5 Japonya, 9,2 Brezilya, 5,7 Çin, 5,5 GAC, 5,4	n/a
Demir Çelik	7213	Demir/çelik filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde)	48,85	5,72	630	0.29	98,8	27,69	-	-	Ukrayna, 46,1 GAC, 35,1 Çin, 10,1 Rusya Fed., 7,1 Belçika, 1,0	1,3 (Türkiye için) 1,3 (Afrika : 0)
Demir Çelik	7216	Demir/alaşimsız çelikten profil	22,75	1,74	984	0.09	46,3	41,52	-	-	GAC, 41,8 Çin, 28,7 B.Krallık, 6,5 Hindistan, 6,5 G.Kore, 6,3	n/a
Elektrikli Makineler ve Kablolar	7408	Bakir teller	32,04	0,00	349	0.14	..	19,43	-	-	Zambiya, 67,0 Rusya Fed.15,8 Hindistan, 11,4 Japonya, 2,2 İspanya, 1,2	1,3 (Türkiye için) 1,3 (Afrika: 0)
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8502	Elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri	117,49	1,58	213	0.43	11,4	266,86	-	-	Danimar, 28,1 Finlandi, 20,1 B.Krallık, 18,0 BAE, 8,3 İtalya 7,0	n/a
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8504	Elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler	82,32	0,00	705	0.1		22,52	-	-	Hindistan, 33,7 BAE, 17,1 ABD, 14,1 Çin, 9,5 Vietnam, 4,4	0,5 (Türkiye için) 0,5 (Afrika: 0)
Elektrikli Makineler	8517	Telli telefon-telgraf	319,32	0,01	78	0.12	-172,6	865,49	-	-	İsveç, 20,7 Çin, 19,5 İtalya, 12,4	

ve Kablolar		İçin Elektrikli Cihazlar											
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8528	Televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler	34,60	0,01	1754	0.03	76,4	66,05	-	-	Fransa, 9,9 Almanya, 7,6	13 (Türkiye için) 13 (Afrika: 1,2 veya 0)	
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8529	Radyo, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parçaları	29,21	0,00	47	0.04		-39,53	-	-	ABD, 24,7 İsrail, 18,6 Almanya, 11,9 B.Krallık, 8,7 İsveç, 7,5	25(Türkiye için) 25 (Afrika: 2,5 veya 0)	
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8536	Gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı	25,63	0,10	380	0.03	39,5	32,71	-	-	Çin, 28,3 Fransa, 18,5 B.Krallık, 13,8 Hindistan, 11,6 BAE, 4,3	8,2 (Türkiye için) 8,2 (Afrika: 0)	
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8537	Elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar	24,53	0,25	355	0.07	-139,4	150,29	-	-	Hindistan, 19,6 Türkiye, 16,5 ABD, 11,8 Belçika, 7,4 İspanya, 7,4	7,9 (Türkiye için) 7,9 (Afrika: 0)	
Elektrikli Makineler ve Kablolar	8544	İzole edilmiş tel, kablo; diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri; fiber optik k	61,31	1,90	1805	0.06	66,1	94,07	-	-	Hindistan, 33,4 Çin, 18,6 Mısır, 10,9 Fransa, 6,5 Almanya, 5,9	23,5 (Türkiye için) 23,5 (Afrika: 0)	

Kaynak : Tablonun hazırlanmasında Türkiye'ye ilişkin rakamlarda TUIK, diğer ülkelere ilişkin istatistik rakamlarında UN-ITC TradeMap, gümrük vergisi konusunda AB ülkeleri için TARIC diğer ülkeler için kendi gümrük idarelerinin verileri kullanılmıştır.

* Veriler 12 aylıktır.

Beyaz Eşya

Kenya ekonomisinde son yıllarda yaşanan olumlu gelişmeler halkın alım gücünü artırmaya başlamış ve artan alım gücü daha önce lüks mallar olarak sınıflandırılan elektrikli-elektronik ev eşyaları sektöründe de etkilerini göstermeye başlamıştır. Bunlar arasında buzdolapları, dondurucular, soğutucular, ısı pompaları ürün grupları ülkemizden rahatlıkla büyük miktarlarda satılabilecek ürünler olarak düşünülmektedir.

Bunun yanı sıra, geçmiş yıllardaki elektrik kesintilerinin yeni yapılan ve yapımı süren hidro, petrol gazı ve petrol güç çevrim birimleri ile azaltılmaya başlanmış olması da elektrik ve elektronik ev eşyalarına olan talebin artışında etkili olmaktadır.

Demir Çelik

Ülkede sanayi ve şehirleşmenin ivme kazanması ile demir-çelik ürünleri ihtiyacı ithalat yoluyla karşılanan ve talebin giderek arttığı ürünler arasındadır. Türkiye ile yapılmakta olan ticaret ve ülkede artan talep dikkate alındığında Kenya'da önemli pazar bulabilen demir çelik ürünleri şunlardır; sıcak hadde yassı mamuller (600mm'den geniş), yassı mamul (kaplı, sıvanmış, 600mm den geniş), filmaşın (sıcak haddelenmiş, rulo halinde) ve alaşımsız çelikten görüntü.

Elektrikli Makineler ve Kablolar

Daha modern yapılaşma sanayi ürünlerine talebin artmasına yol açmakta ve gelir düzeyine de yansımaktadır. Bu da beraberinde tipik olarak belirli elektrikli makine grubu ürünlerine talebin daha yoğun atması şeklinde yansımaktadır.

Kenya'ya orta ve uzun vadede ihracat potansiyeli yüksek olarak öngörülen elektrikli makine grubu ürünler arasında şunlar yer almaktadır: bakır teller; elektrojen grupları, rotatif elektrik konvertisörleri; elektrik transformatörleri, statik konvertisörler, endüktörler; telli telefon-telgraf için elektrikli cihazlar; televizyon alıcıları, video monitörleri ve projektörler; radyo, televizyon, radar cihazları vb cihazların aksam ve parçaları; gerilimi 1000 voltu geçmeyen elektrik devresi teçhizatı; elektrik kontrol, dağıtım tabloları, mücehhez tablolar ve izole edilmiş tel, kablo, diğer izole edilmiş elektrik iletkenleri ve fiber optik kablolar.

Öte yandan, özellikle sanayi tesislerinde ve kısmen de meskenlerde elektrik kesintilerine karşı kullanılan jeneratörlere olan talep devam etmektedir.

Isıtma, Soğutma, Havalandırma

Isı değişikliği yöntemi ile maddeleri işlemek için cihazlar Kenya'da kullanımı giderek artan ürünlerdendir. Bular arasında pişirme ve gıdaları ısıtarak hazırlama makinelerinin yanı sıra sanayi ve tarımsal ürünlerinde de işlenmesinde kullanılan makineler Kenya'da Pazar bulabilecek ürünler arasında görülmektedir.

İlaç Sanayi

Ülkede sağlık alanında önemli ihtiyaçlar bulunmakta fakat kurulu bir ilaç sanayisi henüz yok denecek seviyededir. İlaç ihracında bürokratik işlemlerin uzun zaman alması dışında, sağlık sektöründe ciddi yatırım ve ihracat imkanı bulunmaktadır. Ayrıca muhtelif yerel hastalıklardan korunmak üzere aşılarda önemli pazar bulabilecek ürünler arasında yer almakla birlikte pazarın büyümesi imkanlarının gelir düzeyi ile kırsal kesimlere erişim imkanlarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

İnşaat Malzemeleri

Kenya'da yapı ve inşaat malzemeleri eski ve geleneksel ürün yelpazesi şeklindedir. Diğer gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerin üretmekte olduğu yeni teknolojilerin kullanıldığı ve maliyet düşürücü etkiye sahip yapı ve inşaat malzemelerinin son dönemlerde tanınmaya ve talep edilmeye başlaması bu sektörde ülkemizin ihracat şansının yüksek olduğuna işaret etmektedir.

İnşaat sektöründeki büyüme ve bölge ülkelerinin artan talebi nedeniyle, başta çimento, demir çelik gibi ürünler olmak üzere inşaat malzemelerine büyük ihtiyaç duyulmakta olup, bu alanda büyük ihracat ve yatırım potansiyeli mevcuttur. Ayrıca, muslukçu, borucu eşyası-basınç düşürücü, termostatik valf dahil ve prefabrik yapılar da yine Pazar potansiyeli olan ürünler arasında sayılabilmektedir.

İş ve Maden Makineleri

Ülkedeki yapılaşmanın artması eğilimi beraberinde iş ve maden makineleri ihtiyacını da tetiklemekte ve bu ürünler de ithal yolu ile karşılanmaktadır. Bunlar arasında; dozerler, greyder, skreyper, ekskavatör, küreyici, yükleyici ve toprak, taş metal cevheri vb. ayıklama, eleme vb. için makineler Türkiye'den Kenya'ya ihraç edilebilecek ürünler arasında görülmektedir.

Kağıt ve Karton Ürünleri

Ülkede artan sağlık bilgisi bilinci ve turizm sektörünün de lokomotif rolü oynadığı tüketim ürünlerinden tuvalet kağıtları, kağıt havlu, mendil, kumaş, masa örtüsü vb ile kağıt/karton vb esaslı kutu, kılıf, torba gibi eşyalara talep artmaktadır. Ülkemizden belirli bir ihracatın da gerçekleşmekte olduğu bu ürünlerde pazarın daha fazla değerlendirme imkanının giderek artacağı öngörülmektedir.

Kimya Sanayi

Kenya'nın tarıma yönelik kimyasallar alanında iyi bir pazar olacağı düşünülmekte; azot, fosfor ve potasyum gibi ürünlerin ihracatı mümkün görülmektedir. Yine zirai mücadele ve aynı zamanda sıtma gibi hastalıklara karşı haşarat öldürücü, dezenfekte edici ve zararlıları yok edici ürünlerin de iyi bir pazar bulabileceği anlaşılmaktadır.

Kenya'da etilen polimerleri (ilk şekillerde), poliasetatlar, polieterler, epoksit alkid reçineler, plastikten levha ve lama ve kauçuktan dış lastikler de önemli pazar potansiyeli teşkil etmektedir.

Maden ve Mineraller

Halen ülkemizden Kenya'ya ihracatı en yüksek ürün olan petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar ülke ekonomisi geliştikçe pazarın da büyüyebileceği önemli ihraç ürünlerimiz arasında sayılmaktadır.

Medikal Ürünler ve Cihazlar

Kenya'da tıbbi malzeme ve ekipman üretiminin çok sınırlı seviyede oluşu bu sektörde üretim yapan firmalarımıza avantaj sağlamaktadır. Ülkede sağlık konusunun gelişmesi için önemli adımlar atılmakta ve bunun için giderek artan harcama bütçeleri oluşturulması bu ürünlere talebin artması anlamına gelmektedir. Bunların yanı sıra, tıbbi sarf malzemeleri konusunda da oldukça önemli pazar potansiyeli bulunmaktadır.

Mobilya

Ülkede belirli üst gelir grupları ve iş yerlerinde ihtiyaç duyulan mobilya ve bunlar için aksam ve parçalar da talebin giderek artmakta olduğu ithal ürünleri arasında sayılmaktadır. Bu alanda ihracatın yanı sıra yatırım imkanlarının da önemli fırsatlar sunabileceği öngörülmektedir.

Müteahhitlik Hizmetleri

Kenya Sahraaltı Afrika'nın 5. büyük ekonomisine sahip olup, Doğu ve Orta Afrika'ya açılan kapı konumundadır. Hem COMESA'ya hem de Doğu Afrika Topluluğu'na (EAC) üye olması sebebiyle, Kenya'da yatırım ve ticaret yapacak işadamlarımız toplam 531 milyonluk bölgesel bir pazara da giriş imkanını elde edebileceklerdir.

Müteahhitlik hizmetleri alanında, ülkenin bilhassa kuzey bölgelerinin kuraklık tehdidi ile karşı karşıya bulunması, sulama, direnaj ve kanal inşaatları alanlarında yüklenici firmalarımıza iş olanakları sunmaktadır.

Kenya ekonomisinin altyapı ve üstyapı projeleri için dış kredilere ve yardımlara bağlı olması müteahhitlik ve müşavirlik firmalarımızın dış finansman imkanları ile birlikte gelmesini gerektirmektedir. Kenya hükümeti tarafından yaratılacak gelir veya dış finansman temininin sağlanması durumunda birçok altyapı ve üstyapı projelerine girilebilir. Yollar, köprüler, petrol rafinerisi, toplu sosyal konutlar vs. gibi bir çok yatırım imkanı bulunmaktadır. Özellikle Kuzey Koridoru denen projeler grubunda bir çok müteahhitlik ve müşavirlik imkanı bulunmaktadır.

Bu çerçevede, Kenya ve Doğu Afrika bölgesi alt yapı ve konut ihtiyacı dikkate alındığında, müteahhitlik ve teknik müşavirlik sektörümüz için potansiyel arz ettiği görülmektedir.

Nakliye ve Lojistik Hizmetleri

Hava, Deniz ve Kara Ulaşım, Bölgesel Depolama Olanakları

Kenya ile Türkiye arasındaki mal taşımacılığı deniz yolu ile yapılmaktadır. Kenya'da Mombasa Limanına kadar gelen mallar Nairobi'ye kara ve demiryolu ile taşınmaktadır. Bununla beraber, Kenya limanı gibi Doğu Afrika limanlarına direkt ve düzenli gemi seferlerinin olmaması ihracatı zorlaştırmaktadır. Ancak, bu ülkeler ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi yönünde uygulamaya başlanmış bulunan faaliyetlerin sonucu olarak ülkemiz ile bu ülkeler arasındaki mal ticaretinin önümüzdeki dönemlerde gözle görülür ölçüde artmaya başlaması ile düzenli gemi seferlerinin başlaması beklenmektedir.

Lojistik Sektörü

Malların ve hizmetlerin kolay ve hızlı dolaşımı, nakliyesi için kara ve demir yollarına ihtiyaç bulunmaktadır. Kenya, Doğu ve Orta Afrika'ya açılan kapı konumunda olup, stratejik öneme haiz Mombasa limanı Kenya'dadır. Bu bağlamda, Etiyopya, Güney Sudan, Uganda, Ruanda, Brundi, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin doğusu ve Tanzanya'nın kuzeyi ticarete Mombasa limanına bağımlıdır. Bu itibarla, bölgede malların nakliyesinde lojistik firmalarımız için büyük potansiyel bulunmaktadır.

Diğer taraftan, özelde Kenya ve genelde bölge ülkelerinin alt ve üst yapı ihtiyaçlarının karşılanması bakımından müteahhitlik sektörü önem arz etmekte olup, söz konusu sektörün makine ekipman ve inşaat malzemeleri ihtiyacı ülkemizden karşılanabilir.

Otomotiv Ana ve Yan Sanayi

Otomotiv ve yan sanayi sektöründe sadece Kenya'da değil, Afrika ülkelerinin genelinde binek araçlar uzakdoğu ülkelerinden ithal edilmektedir. Toyota, Daihatsu, Kia, Hyundai gibi markaların piyasa payları oldukça yüksektir.

Son zamanlarda Avrupa menşeli araba üreticilerinin pazar paylarının artmakta olduğu gözlenmektedir. Binek araç sektöründe ülkemizde bu araçlar için üretilen yedek parçalar için ciddi bir ihracat potansiyeli bulunmaktadır.

Öte yandan, kamyon, otobüs, minibüs ve midibüs gibi yük ve yolcu taşımacılığı amaçlı araçlar da Kenya'da ihtiyaç duyulan ithal ürünleri arasındadır.

Traktör ve iş makineleri pazarı konusuna yukarıda ayrıca değinilmiştir.

Plastik ve Kauçuk İşleme Sanayi

Kenya'da kurulu önemli bir plastik üretim sanayisi bulunmadığından birçok plastik eşyanın yanı sıra, plastikten diğer levha, yaprak, pelikül ve lamlar önemli sayılabilecek ithal ürünlerindedir.

Ayrıca ülkedeki taşıt araçlarının yedek parça ihtiyacı olarak kauçuktan yeni dış lastikler de pazarı olan önemli ürünlerdendir.

Pompa ve Kompresörler

Ülke ekonomisi tarıma dayalı olduğundan su ile ilgili ihtiyaç duyulan makineler ithal ürünleri arasında önemli yer teşkil etmektedir. Bu grupta yer alan ürünler sıvılar için pompalar; sıvı elevatörleri, santrifüjle çalışan kurutma, filtre, arıtma cihazları ve yıkama, temizleme, kurutma, doldurma vb. işler için makine, cihaz şeklinde sayılabilir.

Ülkemizde de oldukça geniş bir üretim altyapısı olan bu ürünlerde uzakdoğu ürünleri ile rekabet etme durumu söz konusu olmaktadır. Bu ürünler; Türk şirketlerinin satış ve teknik temsilci gibi dağıtım kanalları da düşünülerek kalite, fiyat ve yedek parça/bakım/onarım gibi konularda güven temin etmesi halinde önemli pazar bulabilecek durumda görülmektedir.

Tarım Alet ve Makineleri

Kenya'ya ihracatımızın ağırlığını tarıma ve kimya sanayine dayalı teknolojik ürünler oluşturmakta; bu itibarla önemli miktarda elektrikli makina ve cihaz bu ülkeye ihraç edilmektedir. Ayrıca, Kenya ekonomisinde tarım ve hayvancılık sektörü önemli bir yer tuttuğundan (toplam ekonominin yüzde 23'ünü oluşturmaktadır) başta traktör olmak üzere tarım araç ve makineleri ihracatımız için potansiyel taşımaktadır.

Ülkemizin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tarımsal makineler ve ekipman sektöründe bu ülkelerin her türlü ihtiyacını karşılayacak ürün yelpazesine sahip olması, bu sektörde ülkemizden Kenya'ya ciddi ihracat imkanlarının olduğu yönünde fikir vermektedir. Bunların yanı sıra, söz konusu ülkede sık sık yaşanan kuraklık nedeniyle, sulama sistemleri ve ekipmanları konusunda da önemli potansiyel bulunmaktadır.

Kenya, önemli miktarlarda büyük ve küçükbaş canlı hayvan nüfusu bulunan ülkedir. Hayvan tüketimi oldukça yüksektir. Bununla beraber, kesilen hayvanların derileri ve diğer müstahzarları, eğitim ve teknik yetersizlikler nedeniyle tam değerlendirilememektedir. Deri işleme makineleri ve ekipmanları konusunda ciddi yatırım ve ihracat imkanları bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, ülkemizin talep fazlası nedeniyle ithalatçı durumda olduğu yarı işlenmiş ya da tam işlenmiş deri mamulleri ihtiyacının bu ülkelerde yapılacak yatırımlar yoluyla da karşılanması mümkündür.

Tekstil ve Hazır Giyim Yan Sanayi

Tekstil ve hazır giyim sektöründe potansiyel bulunmaktadır. Ülkede pamuk üretimi konusunda ciddi potansiyel bulunmakla beraber ürün kalitesindeki kısıtlar ve teknoloji yetersizlikleri gibi nedenlerle üretim istenilen düzeylerde değildir.

Mevcut yerel fabrikaların üretim teknolojileri oldukça eski olduğundan üretim maliyetleri ve ürün çeşidi

uygulanan karışık vergi oranı ucuzlamak kaydıyla, tekstil ürünleri, hazır giyim, kimyevi ürünler, plastikler ve elektronikya da ithal edilen tekstil ürünlerinin yakında Türkiye'den sağlanmaya başlanabileceği düşünülmektedir.

Ayrıca A.B.D.'nin uygulamakta olduğu "African Act" (AGOA) kapsamında bu ülkelerde üretilen tekstil ürünleri A.B.D.'ye kota sorunu olmaksızın girmektedir.

Kenya - Düzenlenen Önemli Fuarlar

Milli Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

II. TÜRK TİCARET FUARI (Nairobi - Haziran/Her Yıl)

Genel-Tekstil, Hazır Giyim, Ev Tekstili, Ev Eşyaları, Gıda ve Makine, Ekipmanları, Otomotiv, Yedek Parça, İnşaat ve Yapı Malzemeleri, Elektrik, Elektronik vb.

Web Sitesi : <http://www.turkel.com.tr/articles/detail/detail1.asp?id=313>

Bireysel Katılımda Devlet Desteği Olan Fuarlar

Medexpo- International Medical Trade Exhibition (Nairobi - Haziran/Her Yıl)

Hastane Ekipmanları

Web Sitesi : <http://www.expogr.com>